

Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2024, sp. zn. 15 Tdo 960/2023, ECLI:CZ:NS:2024:15.TDO.960.2023.1

Číslo: 44/2024

Právní věta:

Trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku lze spáchat i prostřednictvím soudu, který může být uveden v omyl.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 19.03.2024

Spisová značka: 15 Tdo 960/2023

Číslo rozhodnutí: 44

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Podvod, Uvedení v omyl

Předpisy: § 209 odst. 1 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 tr. ř. odmítl dovolání obviněného L. F. podané proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. 7 To 189/2022, v trestní věci vedeného u Okresního soudu Plzeň-město pod sp. zn. 2 T 14/2017.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů a jim předcházející průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 23. 5. 2022, sp. zn. 2 T 14/2017, byl obviněný L. F. (dále též jen „obviněný“ nebo „dovolatel“) uznán vinným zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“), za nějž mu byl podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání 30 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků. Dále mu byl podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu v obchodních korporacích na dobu 3 roků (správně mělo být užito odkazu na § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku, resp. nyní jde o § 73 odst. 1, 4 tr. zákoníku – poznámka Nejvyššího soudu). Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému rovněž uložena

povinnost zaplatit poškozené obchodní společnosti F. S., s. r. o. (dále též jen „poškozená“), jako náhradu škody částku ve výši 1 290 000 Kč (se zbytkem svého nároku byla poškozená podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních).

2. Následně na podkladě odvolání obviněného Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. 7 To 189/2022, podle § 258 odst. 1 písm. b), e) tr. ř. zrušil napadený rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu a sám podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že (při úpravě popisu skutku) znovu uznal obviněného vinným zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, za nějž mu podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku uložil trest odnětí svobody v trvání 30 měsíců, jehož výkon mu podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 3 roků. Ve shodě se soudem prvního stupně rozhodl také o uplatněném nároku na náhradu škody.

3. Obviněný se dopustil zločinu podvodu podle závěrů soudů nižších stupňů (zjednodušeně uvedeno) následovně. V Plzni na přesně nezjištěném místě v blíže neurčené době, pravděpodobně v březnu 2014, nejpozději však v srpnu 2014, v úmyslu se obohatit, uzavřel jako kupující s již odsouzeným P. J. jako prodávajícím kupní smlouvu o převodu nemovitostí, ačkoliv P. J., který vystupoval jako jednatel obchodní společnosti F. S., s. r. o., již dne 6. 1. 2014 zaniklo oprávnění jednat za tuto obchodní společnost, čehož si byl obviněný L. F. dobře vědom. Proto kupní smlouvu nepravdivě datovali ke dni 3. 1. 2014, kdy byl P. J. jednatelem uvedené společnosti. Předmětem koupě byla budova č. p. XY na pozemku parc. č. XY a budova bez čísla popisného a čísla evidenčního na pozemku parc. č. XY, v katastrálním území XY, obec XY. Kupní cena byla ve smlouvě deklarována na částku 2 000 000 Kč a měla být uhrazena zápočtem vzájemných pohledávek, k nimž ale nebyl právní důvod. Obviněný nechal notářsky ověřit podpisy tzv. legalizací ke dni 1. 10. 2014 a uvedenou padělanou smlouvu dne 3. 10. 2014 předložil společně s návrhem na zápis vlastnického práva do katastru nemovitostí Katastrálnímu úřadu XY (z téhož dne 3. 10. 2014), který P. J. vědomě podepsal v části označené „I. Údaje o účastnících řízení – právnických osobách“ jako jednatel obchodní společnosti F. S., s. r. o., ač jím v době sepsání a podání návrhu nebyl a neměl ani žádné jiné oprávnění za uvedenou obchodní společnost jednat. Toho si byl dobře vědom i obviněný L. F., přesto tento návrh na vklad spolupodepsal v části „I. Údaje o účastnících řízení – fyzických osobách“ ve snaze dosáhnout toho, aby byl zapsán jako vlastník uvedených nemovitostí. Katastrální úřad pro Plzeňský kraj, katastrální pracoviště XY (dále též jen „katastrální úřad“), k němuž byl návrh podán, však svým rozhodnutím ze dne 29. 10. 2014, č. j. XY, uvedený návrh na vklad zamítl. Obviněný poté dne 25. 11. 2014 podal proti tomuto rozhodnutí katastrálního úřadu žalobu ke Krajskému soudu v Plzni, který o ní rozhodl rozsudkem ze dne 4. 3. 2015, sp. zn. 19 C 207/2014, tak, že povolil vklad vlastnického práva obviněného k uvedeným nemovitostem. Proti rozsudku podala poškozená odvolání, o němž rozhodl Vrchní soud v Praze svým rozsudkem ze dne 5. 11. 2015, sp. zn. 4 Co 124/2015, jímž potvrdil citovaný rozsudek Krajského soudu v Plzni. Tím byla poškozené obchodní společnosti F. S., s. r. o., způsobena škoda ve výši nejméně 1 290 000 Kč. Uvedený popis skutku užitý soudem prvního stupně (bod 1. tohoto usnesení) pak odvolací soud svým rozsudkem (bod 2. tohoto usnesení) pozměnil tak, že Krajský soud v Plzni ve věci vedené pod sp. zn. 19 C 207/2014 rozhodl na základě předložené kupní smlouvy, o které se mylně domníval, že byla uzavřena skutečně dne 3. 1. 2014, tedy v den, kdy byl P. J. ještě jednatelem obchodní společnosti F. S., s. r. o.

4. Na úvod je třeba dále poznamenat, že shora citované rozsudky soudů nižších stupňů nejsou prvními meritorními rozhodnutími učiněnými v této trestní věci. Původně byl totiž obviněný shledán vinným zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. c) tr. zákoníku rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. 2 T 14/2017, který nabyl právní moci ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. 7 To 386/2020. Spolu s obviněným L. F. byl tímto rozsudkem odsouzen též spoluobviněný P. J. Proti uvedenému rozsudku soudu druhého stupně ale podal obviněný L. F. dovolání, z jehož podnětu Nejvyšší soud svým usnesením ze dne 16.

12. 2021, sp. zn. [5 Tdo 1195/2021](#), podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil ohledně obviněného L. F. jak rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. 7 To 386/2020, tak i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu Plzeň město ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. 2 T 14/2017, jakož i všechna další obsahově navazující rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu Plzeň-město, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Nejvyšší soud vytkl soudům nižších stupňů, že nevěnovaly náležitou pozornost otázce, kdo vlastně měl být obviněným uveden v omyl, což nebylo ani náležitě vyjádřeno v popisu skutku. Upozornil, že uveden v omyl podle dosavadních zjištění nebyl katastrální úřad, jak snad soudy nižších stupňů naznačovaly, protože k zápisu změny osoby vlastníka došlo až pravomocným povolením vkladu vlastnického práva obviněného do katastru nemovitostí, tedy až rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 4. 3. 2015, sp. zn. 19 C 207/2014, kterým bylo nahrazeno rozhodnutí Katastrálního úřadu pro Plzeňský kraj, katastrální pracoviště XY, ze dne 29. 10. 2014, č. j. XY, a který byl potvrzen rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 11. 2015, sp. zn. 4 Co 124/2015. Soudy nižších stupňů rozhodující v tomto trestním řízení jednoznačně neoznačily subjekt, který měl být jednáním obviněných uveden v omyl. Pro případ, že by jím měl být soud, bylo třeba se též vypořádat s otázkou, nakolik jej bylo možné uvést v omyl (ve spojitosti s tím bylo třeba se vypořádat s dosavadní judikaturou).

II. Dovolání obviněného

5. Obviněný L. F. podal proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. 7 To 189/2022, prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. Obviněný na úvod obsáhle zrekapituloval průběh dosavadního trestního řízení, včetně kasačního rozhodnutí Nejvyššího soudu (usnesení ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. [5 Tdo 1195/2021](#)), které podle něj soud prvního stupně zcela ignoroval, když ani z jeho druhého odsuzujícího rozsudku není z jeho skutkové věty zřejmé, koho a jak měl uvést v omyl.

6. Odvolací soud pak podle obviněného pochybil, pokud nerozhodl podle principu *in dubio pro reo* a nezprostil obviněného obžaloby. Podle obviněného totiž skutkové zjištění, že kupní smlouva nevznikla dne 3. 1. 2014, nemá oporu v důkazech, dokonce je v přímém rozporu se svědeckými výpověďmi manželky obviněného K. F. a jeho synovce P. F. Dosavadní řízení je zatíženo důkazní nouzí, protože zde není jediný jasný důkaz k prokázání viny obviněného.

7. Dále obviněný (stejně jako v předchozím dovolacím řízení) namítl, že rozhodnutí odvolacího soudu je v rozporu s dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu, podle níž nelze soud, který rozhodoval o vkladu vlastnického práva, považovat za subjekt, který by mohl být uveden v omyl. K tomu odkázal zejména na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. [11 Tdo 229/2004](#), uveřejněné pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr. Naplnění zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu spočívajícího v „uvedení někoho v omyl“ nelze spatřovat v tom, že obviněný podal k soudu žalobu, která obsahuje vědomě nepravdivá tvrzení. Soud rozhodující v občanskoprávním řízení o takových podáních totiž nelze pokládat za subjekt, který by mohl být tímto způsobem uváděn v omyl. Tento názor podle obviněného byl akceptován i v navazující judikatuře, například v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. [4 Tz 2/2010](#), podle něhož uvedené závěry lze vztáhnout i na řízení nesporné. Soud, ať již v řízení sporném či nesporném, je totiž povinen zjišťovat skutkový stav věci bez důvodných pochybností, je tak místem nalézání práva, což z povahy věci vylučuje možnost zařadit jej mezi osoby, které mohou být uvedeny v omyl pachatelem trestného činu. Obviněný připomněl také stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. [Tpjn 305/2010](#), uveřejněné pod č. 51/2011 Sb. rozh. tr., podle něž je v dědickém řízení osobou, která je uváděna v omyl nebo jejíhož omylu pachatel využívá, jiný účastník řízení, skutečný dědic (dědicové), nikoli tedy soud, u kterého se vede řízení o dědictví. Ani v tomto případě tedy nebyl zpochybněn názor, že soud není subjektem, který by mohl být v civilním řízení uveden v omyl.

8. Obviněný v dovolání dále namítl, že v projednávané věci nelze předchozí řízení o vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí přirovnávat k rejstříkovému řízení, jak to učinil nepřiléhavě odvolací soud. V posuzovaném případě totiž Krajský soud v Plzni a Vrchní soud v Praze přímo konstitutivním způsobem založily vlastnický vztah obviněného k převáděným nemovitostem, neboť vlastnické právo k nemovitostem se nabývá vkladem do katastru nemovitostí.

9. Obviněný také upozornil, že rozsudek Krajského soudu v Plzni, kterým byl povolen vklad vlastnického práva obviněného do katastru nemovitostí, napadla poškozená obchodní společnost F. S., s. r. o., odvoláním, a to dokonce i s poukazem na to, že příslušná kupní smlouva je pokusem o podvod, protože ji P. J. podepsal až v době, kdy již nebyl jednatelem obchodní společnosti F. S., s. r. o., o jejíž nemovitosti šlo. Vrchní soud v Praze přesto ve svém rozsudku ze dne 5. 11. 2015, sp. zn. 4 Co 124/2015, potvrdil rozsudek Krajského soudu v Plzni s odůvodněním, že uznání podpisu P. J. na dané kupní smlouvě za vlastní až v době, kdy již nebyl jednatelem společnosti, není rozhodné pro posouzení otázky platnosti smlouvy. Námitka obchodní společnosti F. S., s. r. o., že kupní smlouva je výsledkem pokusu o podvod, tedy podle obviněného před vrchním soudem neobstála.

10. Ve svém dovolání obviněný rovněž namítl, že uzavřením kupní smlouvy se spoluobviněným P. J. dne 3. 1. 2014 došlo jen k naplnění smlouvy o budoucí kupní smlouvě, kterou dříve uzavřel s J. M. Jinak by se mohl obviněný domáhat naplnění této budoucí smlouvy i v rámci soudního řízení.

11. Navíc sjednaným převodem nemovitostí podle obviněného nemohl být nikdo poškozen, když sama obchodní společnost F. S., s. r. o., byla účastníkem smluv a po celou dobu byla srozuměna s převodem nemovitostí.

12. Obviněný poukázal na argumentaci odvolacího soudu pod bodem 56. odůvodnění jeho rozsudku, kde se pasivní přístup poškozené obchodní společnosti F. S., s. r. o., vykládá k jeho tíži, ačkoliv je obviněný přesvědčen, že by k takovému rozhodnutí došlo i v případě, kdyby byla poškozená aktivnější. Jestliže byla trestní odpovědnost obviněného dovozena v důsledku pasivity poškozené obchodní společnosti v předchozím občanskoprávním řízení, bylo podle názoru obviněného trestní řízení nepřijatelné a v rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe.

13. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. 7 To 189/2022, a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

III.

Vyjádření k dovolání obviněného

14. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného L. F. prostřednictvím státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jejího názoru odvolací soud respektoval procesní postup vyplývající z předchozího rozhodnutí dovolacího soudu. Jediná vada dřívějšího odsuzujícího rozsudku zrušeného Nejvyšším soudem byla napravena, aniž by jakkoliv vyžadovala další doplnění důkazního stavu věci. Pokud jde o ostatní námitky, které již obviněný uplatnil i ve svém prvním dovolání v této trestní věci, podle státní zástupkyně se k nim už Nejvyšší soud vyjádřil ve svém předchozím usnesení ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. [5 Tdo 1195/2021](#), v němž je vyhodnotil jako neodpovídající dovolacím důvodům nebo jako nedůvodné. Státní zástupkyně nesouhlasila ani s námitkou, že by použití prostředků trestního práva v tomto případě kolidovalo se zásadou subsidiarity trestní represe, konkrétně z důvodu pasivního postoje poškozené obchodní společnosti v souvisejícím občanskoprávním řízení. V této souvislosti odkázala na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. [3 Tdo 82/2012](#), podle kterého stát nemůže rezignovat na svou roli při ochraně oprávněných zájmů fyzických a právnických osob s odkazem na primární existenci institutů občanského práva či jiných právních odvětví (např. správního nebo obchodního práva), jimiž lze zajistit práva poškozené osoby, došlo-li ke spáchání trestného činu, jehož skutková podstata byla

beze zbytku ve všech znacích naplněna. Z uvedených důvodů státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. dovolání obviněného odmítl jako zjevně neopodstatněné.

IV.

Postoupení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu

15. Trestní věci obviněného L. F. se původně zabýval senát č. 5 trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „senát č. 5“), jemuž byla věc přidělena k rozhodnutí podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu. Tento senát svým usnesením ze dne 26. 7. 2023, sp. zn. [5 Tdo 481/2023](#), rozhodl podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, o postoupení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát trestního kolegia“ nebo „velký senát“). Senát č. 5 totiž dospěl k závěru, že odvolací soud v této trestní věci založil odsouzení obviněného L. F. na právním názoru, že trestného činu podvodu se lze dopustit i uvedením soudu v omyl, v důsledku něhož soud nesprávně rozhodne v civilním soudním řízení a je tak na jedné straně způsobena škoda na cizím majetku a na straně druhé obohacení jiného. Takové posouzení ovšem doposud zapovídala dosavadní judikatura, zejména je takový názor v rozporu se závěry vyslovenými v již shora uvedeném usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. [11 Tdo 229/2004](#), uveřejněném pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr. Tento názor původně vztahený jen na sporná civilní řízení, jež byl rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. [4 Tz 2/2010](#), rozšířen i na řízení nesporná, byl potvrzen i ve stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. [Tpjn 305/2010](#), uveřejněném pod č. 51/2011 Sb. rozh. tr.

16. Senát č. 5 pak obsáhle pod body 18. až 27. zdůvodnil svůj názor, proč by soud neměl být vyjmut ze skupiny subjektů, které lze uvést v omyl. Navázal tím na své dřívější usnesení ze dne 18. 4. 2019, sp. zn. [5 Tdo 533/2018](#), kterým postoupil věc velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu k posouzení téže otázky. Ovšem v uvedené věci vzal obviněný své dovolání zpět dříve, než stihl velký senát ve věci rozhodnout, a proto tehdy nedošlo k vyřešení sporu o výklad jednoho ze znaků objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku, konkrétně pojmu „někoho“, jehož lze uvést v omyl. Ve zbytku lze odkázat jak na usnesení senátu č. 5, jímž byla tato trestní věc postoupena velkému senátu trestního kolegia, tak i na další pasáže odůvodnění tohoto rozhodnutí velkého senátu, protože senátem č. 5 předloženou argumentaci jako správnou akceptoval i velký senát trestního kolegia a použil ji v tomto rozhodnutí.

V.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

17. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti dovolacích námitek obviněného ve vztahu k uplatněnému dovolacímu důvodu.

18. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a) až m) tr. ř., resp. § 265b odst. 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby mu námitky dovolatele také svým obsahem odpovídaly. Obviněný L. F. uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř.

19. Obecně lze konstatovat, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva

hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Tento dovolací důvod je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod tudíž nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

20. V tomto duchu a naznačeném směru musí být vykládán i dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který byl do trestního řádu doplněn jeho novelizací provedenou zákonem č. 220/2021 Sb., s účinností od 1. 1. 2022. Šlo především o reakci na rozvinutou judikaturu zejména Ústavního soudu, přičemž ani po této novele Nejvyšší soud obecně nepřezkoumává proces dokazování a na jeho základě učiněná skutková zjištění. Podstatou citovaného dovolacího důvodu jsou totiž jen zásadní vady týkající se skutkových okolností významných pro rozhodnutí, které jsou určující pro naplnění znaků trestného činu. Tyto vady spočívají v tom, že skutková zjištění, o něž se opírají vydaná rozhodnutí, jsou ve zjevném (tj. extrémním) nesouladu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných (tj. absolutně neúčinných) důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy (případ důkazů opomenutých). Tento extrémní nesoulad ovšem není založen jen tím, že z různých verzí skutkového děje se soudy nižších stupňů přiklonily k verzi uvedené v obžalobě, pokud svůj postup přesvědčivě zdůvodnily (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. [III. ÚS 888/14](#)). Tvrzení nedostatků skutkových zjištění, která nelze oddělovat od nesprávné právní kvalifikace, samo o sobě nezakládá důvod pro zásah dovolacího soudu, jak uznal i Ústavní soud ve stanovisku ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#).

b) K vlastním námitkám obviněného

21. Jak bylo uvedeno, obviněný L. F. napadl svým dovoláním rozsudek odvolacího soudu, kterým byl zrušen rozsudek soudu prvního stupně a obviněný byl (s úpravou popisu skutku) znovu uznán vinným tímž zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku. Obviněný zčásti zpochybňoval skutková zjištění soudů nižších stupňů, že kupní smlouva týkající se nemovitostí byla antedatována a byla uzavřena až v době, kdy již P. J. nebyl oprávněn jednat za prodávajícího, tj. obchodní společnost F. S., s. r. o., neboť tato smlouva byla vytvořena až po 6. 1. 2014 (pravděpodobně v březnu 2014, nejpozději však v srpnu 2014). Pro takový závěr soudu prvního stupně podle obviněného nebyly v řízení provedeny důkazy, resp. provedené důkazy podle obviněného svědčí o opaku. V této spojitosti obviněný zpochybňoval především výpověď P. J., kterou podle něj soudy nižších stupňů neadekvátně vyhodnotily. Podle obviněného nebyly klíčové skutkové okolnosti náležitě prokázány, byla porušena zásada presumpce neviny a z ní vyplývající princip *in dubio pro reo*. Rozhodnutí tak podle něj stojí na pochybných důkazech a výpovědích nevěrohodných svědků. Další zásadní a zevrubně rozvedená námitka obviněného se již týkala otázky, zda mohl být v omyl uveden soud, konkrétně Krajský soud v Plzni, resp. posléze Vrchní soud v Praze, které rozhodly o povolení vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí.

22. Nejprve je třeba upozornit, jak již bylo naznačeno shora v pasáži o obecných východiscích, že

Nejvyšší soud v řízení o dovolání vychází ze skutkového stavu zjištěného soudy nižších stupňů a že sám zásadně neprovádí dokazování (viz § 265r odst. 7 tr. ř.). Dokazování je doménou především soudu prvního stupně s možnou korekcí v řízení před soudem druhého stupně jako soudem odvolacím, nikoli však v řízení o dovolání. Dokazování je ovládáno zásadami, které se ho týkají, a to zásadou vyhledávací, bezprostřednosti a ústnosti, volného hodnocení důkazů a presumpcí nevinny. Hodnotit důkazy tak může jen ten soud, který je také v souladu s principem bezprostřednosti a ústnosti provedl, protože jen díky tomu může spolehlivě vyhodnotit konkrétní důkazní prostředek a získat z něj relevantní poznatky. Zásada bezprostřednosti ve spojitosti se zásadou ústnosti zde hraje významnou roli, protože soud je přímo ovlivněn nejen samotným obsahem důkazního prostředku, ale i jeho nositelem (pramenem důkazu). Jen takový způsob dokazování může hodnotícímu orgánu poskytnout jasný obraz o dokazované skutečnosti a umožní vynést rozhodnutí pod bezprostředním dojmem z provedených důkazů. I odborná literatura (např. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Leges, 2023, s. 188 a násl.; JELÍNEK, J., ŘÍHA, J. Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů. 5. vydání. Praha: Leges, 2023, s. 43 a násl.; podobně FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRÍVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2024, s. 84 a násl.) uznává, že nejlepší cestou pro správné rozhodnutí je zhodnocení skutkových okolností na podkladě bezprostředního dojmu z přímého vnímání v osobním kontaktu. Před dovolacím soudem se ale dokazování zásadně neprovádí, proto je také zcela důvodná koncepce dovolání jako mimořádného opravného prostředku, jímž mají být napravnovány jen zásadní vady právního posouzení, případně úzce vymezený okruh vad procesních majících povahu zmatečných důvodů, pro které nemůže napadené pravomocné rozhodnutí obstát. Mezi takové vady ovšem zásadně nepatří vady dokazování, při němž dochází k utváření závěrů o skutkovém ději, jenž je kladen obviněným za vinu. Tato východiska se nezměnila ani zařazením dalšího dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

23. Nejvyšší soud se s ohledem na shora vymezený okruh námitek obviněného týkajících se skutkového stavu (zejména že smlouva o koupi nemovitých věcí byla skutečně uzavřena do dne 6. 1. 2014, takže k jejímu sjednání a podpisu byl P. J. oprávněn) a hodnocení důkazů vyplývajících z provedených důkazních prostředků zabýval některými skutkovými otázkami a hodnocením důkazů soudy nižších stupňů ve vztahu k právnímu posouzení jednání, jímž byl obviněný uznán vinným. V daném případě však dovolací soud neshledal takový nesoulad, natožpak extrémní, který by odpovídal důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Lze tak shrnout, že soudy nižších stupňů se řádně zabývaly věcí obviněného, provedly v potřebném rozsahu dokazování, na jehož základě mohly učinit skutkové závěry, které našly odraz v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku soudu prvního i druhého stupně. Samotná skutečnost, že se soudy nižších stupňů z různých verzí skutkového děje přiklonily k verzi uvedené v obžalobě a podpořené jednou skupinou důkazů, které nebyly nijak deformovány, přičemž tento svůj postup přesvědčivě zdůvodnily, nemůže založit existenci citovaného dovolacího důvodu.

24. Proto jen nad rámec uvedeného (jako *obiter dictum*), aniž by přezkoumával skutkový stav, jak jej uzavřely soudy nižších stupňů, ani jimi provedené hodnocení důkazů, Nejvyšší soud zdůrazňuje, že námítka obviněného vztahující se ke skutkovým otázkám a procesu dokazování jsou jen jeho pouhou polemikou se soudy nižších stupňů. Nejvyšší soud, který sám dokazování neprovádí, tak může vycházet pouze z obsahu trestního spisu a argumentace užití soudy nižších stupňů. V tomto ohledu lze odkázat na příslušné pasáže v rozsudcích soudů prvního i druhého stupně, a to v odůvodnění rozsudku odvolacího soudu pod body 28. až 45., zejména pak v bodě 40., v rozsudku soudu prvního stupně pak především v bodě 34. jeho odůvodnění, v nichž se soudy nižších stupňů zevrubně vypořádaly s námitkami obviněného a uzavřely, že obviněný a P. J. sjednali smlouvu a podepsali ji až po rozhodném datu 6. 1. 2014, kdy již druhý jmenovaný pozbyl funkci jednatele poškozené obchodní společnosti, a tím i oprávnění jednat za ni. Soudy nižších stupňů důvodně vycházely z objektivně zjištěných okolností jejich dalšího postupu, který by nedával smysl, pokud by v tu dobu již existovala

platná smlouva o převodu nemovitostí (mimo jiné se poukazuje na vydírání svědka, aby podepsal smlouvu o převodu nemovitosti, za což byl dokonce odsouzen rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 2. 6. 2016, sp. zn. 19 T 17/2016, dále se poukazuje na výpovědi dalších svědků, zejména M. S., jakož i na časově následující požadavek na vyhotovení kupní smlouvy v kanceláři M. Z.). Plně s tím koresponduje i notářsky provedené ověřování pravosti podpisů na inkriminované kupní smlouvě falešně datované ke dni 3. 1. 2014, které proběhlo až dne 1. 10. 2014, tj. po téměř 9 měsících. Vyhodnocení důkazů ze strany soudů nižších stupňů se tak jeví jako logické a rozhodně není nijak zjevně excesivní. O tzv. zjevný rozpor mezi obsahem provedených důkazů a skutkovými závěry nejde v případě, že soudy vyjdou z jedné skupiny důkazů podporujících verzi přednesenou státním zástupcem coby veřejným žalobcem, zatímco neuvěří druhé skupině důkazů, které předloží v řízení strana obhajoby.

25. Další námitka obviněného byla založena na polemice se soudy nižších stupňů o tom, kdo byl, resp. mohl být jednáním obviněného uveden v omyl, a tedy zda jednáním popsaným ve skutkové větě výroku rozsudku soudu druhého stupně vůbec mohl naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu podvodu, který mu byl kladen za vinu. Obviněný odkázal především na rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr., podle nějž takovým subjektem nemůže být soud. Z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně (viz zejména body 35. až 37.) vyplývá, že osobou uvedenou v omyl má být soud, konkrétně Krajský soud v Plzni, který rozhodoval ve věci vedené pod sp. zn. 19 C 207/2014 o žalobě obviněného proti rozhodnutí katastrálního úřadu, jenž zamítl návrh na vklad vlastnického práva obviněného k nemovitostem na základě antedatované kupní smlouvy (viz k tomu pasáže shora o rozhodnutích soudů nižších stupňů). Tento závěr však nepromítl do popisu skutku (ač na to byl předtím dovolacím soudem upozorněn), ani jej nijak blíže nerozvedl, zejména neuvedl, proč na daný případ nechce aplikovat závěry z rozhodnutí publikovaného pod č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. Nicméně v odůvodnění svého rozsudku uvedl, že po prostudování blíže neoznačené judikatury má za to, že „v daném případě s ohledem na charakter řízení je soud osobou, kterou je možné uvést v omyl“. Odvolací soud proto napadený rozsudek v celém rozsahu zrušil a sám ve věci znovu rozhodl, přičemž upravil popis skutku tak, aby dostal povinností předtím uloženým Nejvyšším soudem. V rozsudku tedy výslovně uvedl, že Krajský soud v Plzni měl mylně za to, že kupní smlouva byla řádně uzavřena dne 3. 1. 2014, neboli jednáním obviněného byl v omyl uveden soud (viz k tomu též bod 48. odůvodnění tohoto rozsudku). Odvolací soud pak svůj závěr, proč je podle něj možno soud uvést v omyl a spáchat tak trestný čin podvodu, blíže rozvedl v bodech 52. až 57. odůvodnění svého rozsudku, dovolával se přitom především argumentace obsažené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2019, sp. zn. [5 Tdo 533/2018](#). Nesouhlas obviněného s takovým závěrem je pak základem jeho dovolací argumentace a bude vypořádán níže.

c) Obecně k trestnému činu podvodu

26. Obecně lze k trestnému činu podvodu, jehož úprava je obsažena v § 209 tr. zákoníku, uvést následující. Objektem trestného činu podvodu je cizí majetek. Objektivní stránka skutkové podstaty trestného činu podvodu spočívá v tom, že pachatel jiného uvede v omyl, jeho omylu využije nebo mu zamlčí podstatné skutečnosti, v důsledku čehož je jiným provedena majetková dispozice, čímž vznikne na cizím majetku škoda v požadované výši a dojde zároveň k obohacení další osoby, zpravidla pachatele. V případě trestného činu podvodu se tak uvádí, že zde vlastně mohou vystupovat 4 osoby, a to: 1. pachatel (jako osoba klamající, využívající omyl či zamlčující podstatné skutečnosti), 2. osoba jednající v omylu (oklamaná), 3. osoba poškozená a 4. osoba obohacená (viz k tomu rozhodnutí č. [5/2002-I](#). Sb. rozh. tr.), z nichž nyní mohou být všechny i právnické osoby (a to včetně pachatele s ohledem na § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů). Má-li být trestný čin podvodu spáchán s využitím omylu (nebo neznalosti všech podstatných skutečností) právnické osoby, musí jednat v omylu (resp. s uvedenou neznalostí) fyzická osoba, která je nebo by byla v dané věci oprávněna učinit příslušný

právní úkon spojený s majetkovou dispozicí jménem právnické osoby nebo v jejím zastoupení (tak i např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. [8 Tdo 541/2016](#)). Zpravidla bývá pachatel zároveň osobou obohacenou, zatímco jednající v omylu bývá zároveň poškozeným, nezbytné to ale není.

27. V daném konkrétním případě bylo obviněnému kladeno za vinu, že se dopustil zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku tím, že sebe obohatil tím, že uvedl někoho v omyl, a způsobil tak na cizím majetku značnou škodu. Z více shora popsanych alternativních znaků tzv. složité skutkové podstaty trestného činu podvodu tak byly vybrány následující varianty - obviněný měl uvést v omyl jiného („někoho“), měl tak způsobil na cizím majetku škodu a zároveň tím obohatit sebe. Jinými slovy obviněný měl být jednak osobou uvádějící jiného v omyl (1), jednak osobou obohacenou (4), přičemž osobou poškozenou byla poškozená obchodní společnost F. S., s. r. o., (3) a osobou uvedenou v omyl (2) soud, konkrétně Krajský soud v Plzni rozhodující ve věci vedené pod sp. zn. 19 C 207/2014, v níž pak o odvolání rozhodoval Vrchní soud v Praze pod sp. zn. 4 Co 124/2015. Zde je pak třeba doplnit, že shora uvedenou skupinu 4 osob lze doplnit vlastně o 5. osobu, neboť označenou 2. skupinu lze ještě rozdělit na dvě, a sice na subjekt uvedený v omyl a jednající v omylu, tj. zde označený soud (2A), a na subjekt činící v důsledku takového omylu majetkovou dispozici (2B), tj. zde osoba neúspěšná ve sporu v civilním řízení (neboť tato osoba uvedena v omyl není a nemůže být, je s realitou dobře seznámena, jen musí plnit v důsledku pravomocného a vykonatelného rozhodnutí soudu založeného na omylu). To platí pochopitelně za předpokladu, že bude vůbec připuštěn názor, že podvodným jednáním pachatele lze uvést v omyl soud. Jinými slovy jde o případ tzv. procesního podvodu (tzv. Prozessbetrug), který je speciálním případem tzv. trojstranného podvodu (tzv. Dreiecksbetrug), jak jsou prezentovány i v zahraniční nauce (viz k tomu níže). Při tomto typu podvodného jednání se v omyl neuvádí osoba, jež má provést majetkovou dispozici, ale osoba od ní odlišná, která je způsobilá založit vynutitelnou povinnost k plnění od osoby, jež je plně znalá věci. Při takové konstelaci podvodu je vlastně mýlící se osoba (při tzv. procesním podvodu soudce či soud) pouhým živým nástrojem klamajícího pachatele (zvýhodněné strany sporu), disponuje přitom nárokem poškozené strany sporu, jež je pak nucena pravomocným a vykonatelným rozhodnutím k plnění, na které pachatel nemá (podle hmotného práva) nárok (anebo případně naopak v důsledku omylu dojde k nedůvodnému zamítnutí nároku, který je jinak oprávněný).

28. Klíčovou otázkou tak je, zda je vůbec možno uvést soud v omyl, či nikoli (jak vyplývá z již několikrát uvedeného rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr.). Tomuto stěžejnímu problému bude dále věnována pozornost.

d) K možnosti uvést soud v omyl

1. Recentní judikatura

29. Je tak třeba se zabývat otázkou, zda je vůbec možno uvést soud v omyl, případně v jakých typech řízení, a zda jsou mezi nimi nějaké odlišnosti. V moderní době (za existence České republiky) se k této otázce vyjádřil Nejvyšší soud především v již několikrát zmíněném usnesení ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. [11 Tdo 229/2004](#), které bylo uveřejněno pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr. s touto právní větou: „Naplnění zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. spočívajícího v ‚uvedení někoho v omyl‘ nelze spatřovat v tom, že obviněný podal k soudu žalobu, která obsahuje vědomě nepravdivá tvrzení, popřípadě, že podal návrh na vydání směnečného platebního rozkazu, který se opírá o padělanou směnku. Soud rozhodující v občanskoprávním řízení o takových podáních totiž nelze pokládat za subjekt, který by mohl být tímto způsobem uváděn v omyl.“. Přestože byla zmíněná věc posuzována za účinnosti předcházející právní úpravy, jsou přijaté závěry použitelné i po nabytí účinnosti trestního zákoníku (dne 1. 1. 2010) vzhledem k tomu, že nová právní úprava je v podstatných rysech stejná (jak bude ještě dále naznačeno). V uvedené věci Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek soudu druhého stupně a přikázal mu věc znovu projednat a

rozhodnout. Šlo o případ podání návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu, k němuž byla připojena padělaná směnka vlastní (listina označená jako „směnka bez protestu“, vyhotovená obviněným na tzv. hlavičkovém papíru předtím bianco podepsaném žalovaným). Toto jednání posoudily soudy nižších stupňů jako pokus trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 a § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších změn (dále též jen „tr. zák.“). Nejvyšší soud své kasační rozhodnutí postavil mimo jiné na tom, že oklamaným měl být soud, který ovšem nečinil žádnou majetkovou dispozici, tu měl učinit až poškozený, jenž však v žádném ohledu nebyl klamán. Dalším argumentem bylo, že soud v civilním řízení sporném nelze vůbec uvést omyl, že podání civilní žaloby k soudu za užití vědomě nepravdivých tvrzení není způsobilé založit odpovědnost za podvod. Přitom se senát č. 11 dovolával historické soudní judikatury z období tzv. první republiky, konkrétně pak odkazoval na rozhodnutí č. 393/1921 tzv. Vážného sbírky rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech trestních z let 1919 až 1948 (dále ve zkratce jen „Vážného sbírka“). Má tomu tak být podle senátu č. 11 proto, že žalovaný má v civilním řízení možnost bránit se nároku, může vyvracet skutečnosti neodpovídající tvrzení žalobce a civilní soud je povinen věc náležitě objasnit. Vyřčený názor považoval senát č. 11 za použitelný též v řízení o vydání směnečného platebního rozkazu podle § 175 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ve zkratce „o. s. ř.“), v jehož průběhu musí soud z vlastní povinnosti zkoumat předložené listiny (směnku) z hlediska jejich formálních zákonných náležitostí, tj. zda není důvod pochybovat o pravosti směnky. Pouze za předpokladu, že jsou splněny všechny formální zákonné předpoklady, vydá soud směnečný platební rozkaz, v němž žalovanému uloží, aby do tří dnů od doručení rozhodnutí zaplatil požadovanou částku a náklady řízení, nebo aby ve stejné lhůtě podal námitky, v nichž musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá (např. i to, že předložená směnka nebyla listinou platnou). Včas podané a odůvodněné námitky sice směnečný platební rozkaz neruší, ale odkládají jeho právní moc a vykonatelnost. Soud v dalším řízení rozhodne, zda směnečný platební rozkaz ponechá v platnosti, anebo zda jej zruší a v jakém rozsahu. Pokud jej zruší, projedná věc ve sporném řízení. Stejně postupuje i tehdy, pokud po podání žaloby zjistí, že nebyly splněny formální předpoklady pro vydání směnečného platebního rozkazu (např. proto, že je důvod k pochybnostem o pravosti směnky). S ohledem na zásady, jež ovládají civilní sporné řízení, zejména tedy zásadu projednací (§ 120 o. s. ř.) a zásadu zjišťování skutkového stavu bez důvodných pochybností (§ 120 odst. 3 o. s. ř., § 132 a § 153 odst. 1 o. s. ř.), je soud místem nalézání práva, z čehož Nejvyšší soud dovodil, že je vyloučeno, aby byl obecný soud ve sporném civilním řízení subjektem, který by mohl být uveden v omyl pachatelem trestného činu podvodu. Opačná interpretace by totiž podle uvedeného rozhodnutí měla vést k podezření ze spáchání trestného činu podvodu vždy, pokud by účastník civilního sporného řízení neunesl břemeno tvrzení, jež by bylo způsobilé vést k rozhodnutí o povinnosti žalovaného plnit žalobci, což by se v konečném důsledku promítlo do základních práv účastníků soudního řízení ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny. Tento názor s částečně obměňovanou a doplňovanou argumentací pak zastával Nejvyšší soud i v pozdější aplikační praxi, jako např. ve svém usnesení ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. [6 Tdo 1437/2013](#).

30. Z další navazující judikatury významné pro rozhodnutí této věci a týkající se řešené otázky, který subjekt může být uveden v omyl, je třeba zmínit především usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. [3 Tdo 709/2010](#), které bylo uveřejněno pod č. 10/2012 Sb. rozh. tr. (ovšem jeho právní věty se zabývají jen procesními otázkami). V tomto rozhodnutí, kterým bylo odmítnuto dovolání obviněného, zjednodušeně uvedeno Nejvyšší soud mimo jiné připustil, že uvést v omyl je možno i katastrální úřad. V této věci došlo k odsouzení dvou obviněných (otce a syna) pro pokus trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 a § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák., který byl spatřován v podání návrhu ke katastrálnímu úřadu na povolení vkladu do katastru nemovitostí doloženého listinou označenou za kupní smlouvu k nemovitostem, k jejichž převodu z právnické osoby na syna nebyl oprávněn otec vystupující na základě plné moci ke správě nemovitostí udělené vlastníkem nemovitosti (právnickou osobou). K dokonání trestného činu nedošlo z důvodu účinné obrany skutečného vlastníka (navrhl přerušení řízení o vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí,

podal žalobu o neplatnost kupní smlouvy, příslušný katastrální úřad nakonec nevyhověl návrhu na vklad do katastru nemovitostí). V tomto trestním řízení byla uplatněna obrana, že ani katastrální úřad (podobně jako soud) nelze uvést v omyl. Tento názor ovšem Nejvyšší soud (ve shodě se soudy nižších stupňů) neakceptoval s odůvodněním, že řízení o vkladu do katastru nemovitostí není ovládáno stejnými zásadami jako občanskoprávní řízení sporné, tedy zásadou projednací při zachování zásady zjišťování skutkového stavu bez důvodných pochybností. Řízení u katastrálního úřadu totiž má povahu správního řízení, které má charakter neveřejný a písemný a v jehož rámci správní orgán pravidelně vychází zejména z písemných podkladů předložených navrhovatelem. Argumentaci doplnil dále tím, že katastrální úřad, u něhož probíhají správní řízení, není místem nalézání práva, a proto jej lze uvést v omyl ve smyslu § 209 tr. zákoníku.

31. Posledně citovaným rozhodnutím (pod sp. zn. [3 Tdo 709/2010](#)) tak Nejvyšší soud, aniž by se jich výslovně dovolával, navázal na právní závěry vyjádřené ve svém dřívějším usnesení ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. [8 Tdo 42/2004](#). Toto rozhodnutí (které předcházelo rozhodnutí publikovanému pod č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr.) bylo uveřejněno pod č. T 685. v sešitě 4 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha, 2004, s těmito právními větami (římským číslováním bylo nahrazeno členění do nečíslovaných odstavců): „Naplnění skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák. není vyloučeno v případech, kdy osoba, která byla pachatelem uvedena v omyl, je odlišná od osoby, k jejíž škodě pachatel sebe nebo jiného obohatil (srov. rozhodnutí pod č. [5/2002-I](#). Sb. rozh. tr.). Za ‚uvedení v omyl‘ ve smyslu § 250 tr. zák. lze považovat jednání obviněného spočívající v tom, že doručil příslušnému katastrálnímu úřadu spolu s návrhem na vklad vlastnického práva kupní smlouvu, o níž věděl, že ‚prodávající‘ ji vůbec neuzavřel, ani se nezúčastnil ověření podpisů na ní, pokud katastrální úřad, kterému o skutečné povaze předložených podkladů nebylo nic známo, za těchto okolností povolil vklad vlastnického práva. Tím, kdo byl uveden v omyl, je v takovém případě příslušný katastrální úřad, takže případné zjištění konkrétní fyzické osoby (zaměstnanec), která rozhodovala o návrhu na vklad vlastnického práva, není z hlediska naplnění tohoto znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu nezbytné. Je-li povolení vkladu vlastnického práva k nemovitosti na podkladě rozhodnutí katastrálního úřadu nezbytnou podmínkou k nabytí tohoto práva (§ 133 odst. 2 tehdy účinného občanského zákoníku – zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů), pak za situace, že katastrální úřad byl v řízení o povolení vkladu uveden v omyl, v důsledku něhož vklad vlastnického práva povolil, poškozenému vznikla škoda ke dni, kdy byl návrh na vklad doručen katastrálnímu úřadu. Tím je také dána příčinná souvislost mezi jednáním osoby, která byla uvedena v omyl, a vznikem škody.“. V dané věci Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného, jenž byl uznán vinným trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák., který byl (zjednodušeně uvedeno) spatřován v podání návrhu na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí, k němuž obviněný doložil padělanou kupní smlouvu mezi obchodními společnostmi s ověřenými podpisy jednatele kupujícího a nedávno zemřelého jednatele prodávajícího, a na základě toho katastrální úřad zapsal vlastnické právo nabyvateli ve smyslu předložené padělané kupní smlouvy.

32. Názor, že lze uvést v omyl katastrální úřad, a spáchat tak trestný čin podvodu (popřípadě jeho pokus, nedošlo-li k zápisu vlastnického práva), pak byl zastáván i v další navazující judikatuře. Lze odkázat například na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2012, sp. zn. [7 Tdo 1338/2012](#), ze dne 18. 2. 2014, sp. zn. [4 Tdo 106/2014](#), nebo ze dne 11. 2. 2015, sp. zn. [3 Tdo 68/2015](#).

33. Podobně Nejvyšší soud připustil možnost uvést v omyl jiný správní úřad, a sice Energetický regulační úřad (dále též jen „ERÚ“). Tak předně Nejvyšší soud v usnesení ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. [4 Tdo 968/2016](#), uvedl, že řízení o vydání licence vedené Energetickým regulačním úřadem má charakter zásadně neveřejného písemného řízení, v němž správní orgán vychází zejména z písemných podkladů toho, kdo podal žádost o udělení předmětné licence, i proto lze v takovém řízení uvést tento úřad v omyl, a spáchat tak trestný čin podvodu, na čemž nemůže nic změnit ani možnost

správního orgánu opatřit si při pochybnostech další podklady pro vydávání licencí pro fotovoltaická zařízení, například ohledáním na místě. I v tomto rozhodnutí tak Nejvyšší soud odmítl přiměřené použití rozhodnutí pod č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr., jehož se obviněný dovolával, naopak shledal podobnost s řízením před katastrálním úřadem a souhlasil s argumentací uvedenou ve shora citovaném usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. [3 Tdo 709/2010](#). Možnost uvést ERÚ v omyl pak akceptoval Nejvyšší soud i v řadě dalších rozhodnutí – např. v usnesení ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. [6 Tdo 791/2017](#), usnesení ze dne 20. 7. 2017, sp. zn. [6 Tdo 792/2017](#), nebo v usneseních ze dne 13. 5. 2020, sp. zn. [7 Tdo 327/2020](#), a ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. [3 Tdo 432/2019](#), která byla uveřejněna pod č. 30/2021 Sb. rozh. tr., a to s právní větou týkající se otázky, zda a od kdy je možno vyvozovat trestní odpovědnost právnické osoby, která provozuje fotovoltaickou elektrárnu a účtuje výkupní ceny energie, ač k podvodnému vylákání licence k jejímu provozu došlo před nabytím účinnosti zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

34. Další významná část judikatury týkající se podvodného jednání se vztahovala k dědickému řízení a k tomu, kdo je vlastně uváděn v omyl v takovém řízení – zda jde o soud, o notáře jako soudního komisaře nebo o dědice jako účastníky řízení. Předně je třeba zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. [3 Tdo 1247/2009](#), v němž byl zaujat názor, že předložením nepravé závěti v dědickém řízení ve snaze docílit, aby ji ostatní účastníci řízení respektovali jako domnělý projev poslední vůle zůstavitele a v tomto omylu neuplatňovali svá zákonná dědická práva, jsou primárně uváděni v omyl tito účastníci řízení (již tím dochází k naplnění znaku uvedení jiného v omyl, a proto má být lhotejný, zda je v omyl uváděn i notář či soud). V uvedeném řízení dva obvinění poskytli svědectví (podepsali listinu) o své přítomnosti při sepsání závěti, podle níž měl veškerý majetek zůstavitele připadnout obviněné – manželce zůstavitele, ačkoli všem bylo známo, že závěť zůstavitel nepodepsal. Obviněná manželka zůstavitele, která tuto padělanou závěť předložila notáři v probíhajícím dědickém řízení, chtěla na úkor rodičů zůstavitele získat i tu část majetku zůstavitele, na kterou připadal jejich dědický podíl a na kterou oni měli zákonný nárok, a to ve výši jedné poloviny dědictví (necelé 2 miliony Kč). Obviněná přitom měla v úmyslu v rodičích zůstavitele vyvolat dojem, že oni nejsou oprávněnými účastníky dědického řízení. Nejvyšší soud zaujal právní názor (odlišný od soudů nižších stupňů), že se pachatel v rámci dědického řízení tvrzením nepravdivých skutečností s cílem se obohatit z dědictví na úkor dalších dědiců může dopustit trestného činu podvodu. Za osobu uvedenou v omyl je třeba v takovém případě považovat nikoli soud či notáře, ale již samotné dědice jako účastníky řízení. Toto rozhodnutí akceptoval i Ústavní soud, který svým usnesením ze dne 11. 8. 2010, sp. zn. [I. ÚS 994/10](#), odmítl ústavní stížnost.

35. Jiný názor ovšem zaujal Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. [4 Tz 2/2010](#), v němž s poukazem na závěry obsažené v rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. byl učiněn závěr, že uplatněním byť i neexistující pohledávky v civilním řízení nemůže být naplněna skutková podstata trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák., neboť soud nelze zařadit do okruhu subjektů, které by mohly být jednáním pachatele uvedeny v omyl. Tento názor byl vztažen na případ, v němž obviněný v dědickém řízení vůči notáři jako soudní komisaři přihlásil do pasiv dědictví fiktivní pohledávku za zůstavitelem (ve výši 10 milionů Kč).

36. Z podnětu nejvyšší státní zástupkyně s ohledem na určitou vzájemnou rozpornost dvou shora uvedených rozhodnutí Nejvyššího soudu navrhl předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu zaujetí stanoviska, které bylo přijato dne 16. 6. 2011 pod sp. zn. [Tpjn 305/2010](#) a publikováno pod č. 51/2011 Sb. rozh. tr. Trestní kolegium se přiklonilo k prvně uvedené argumentaci, že v řízení o dědictví jsou úmyslným uvedením nepravdivých údajů (o tom, že je někdo dědicem, nebo o výši jeho dědického nároku) s cílem obohatit se z majetku zůstavitele ke škodě jiného (skutečného) dědice klamání ostatní dědicové jako účastníci takového řízení. Argumentace uvedeného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. [3 Tdo 1247/2009](#), a následně i stanoviska byla založena na specifické povaze dědického řízení oproti civilnímu spornému řízení. Podle ní účastník civilního

řízení sporného ví, jaké činil dispozice se svým majetkem, a proto ani ohledně nich nemůže být uveden druhým účastníkem řízení v omyl, naproti tomu v řízení o dědictví nemohou mít účastníci řízení úplnou znalost majetkových dispozic učiněných zůstavitelem za jeho života, obvykle nemají ani znalost obsahu a podmínek závěti, kterou mohl zůstavitel sepsat v jejich nepřítomnosti. Oprávněný dědic tak má jen omezené možnosti eliminovat svůj omyl a prověřit si všechny rozhodné skutečnosti, od nichž se odvíjí jeho dědické právo nebo jeho rozsah, zejména pokud mu pachatel podvodně zabránil stát se účastníkem řízení o dědictví nebo uplatnit svá práva. Trestní kolegium proto vyslovilo závěr, že v dědickém řízení lze uvést v omyl jeho účastníky (nikoli tedy soud či notáře jako soudního komisaře). Neužije se proto v takových případech závěr vyplývající z rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr., na němž tehdy trestní kolegium (přes návrhy některých připomínkových míst) nechtělo nic měnit, jak vyplývá z poslední věty odůvodnění stanoviska.

37. Z následující judikatury ve spojitosti s projednávanou věcí je vhodné upozornit ještě na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2015, sp. zn. [8 Tdo 293/2015](#), jímž bylo odmítnuto dovolání obviněné podané proti odsuzujícímu rozsudku odvolacího soudu, kterým byla odsouzena za rozsáhlá podvodná jednání. V daném případě šlo do určité míry o kombinaci shora označených případů, neboť obviněná uváděla v omyl primárně katastrální úřad, ale činila tak na úkor dědiců, když se na základě padělaných smluv domáhala vkladu vlastnického práva ve prospěch označené právnické osoby, jež měla nemovitosti získat od nedávno zemřelých osob, činila tak v úmyslu, aby uvedené nemovitosti nebyly zahrnuty do dědického řízení po zemřelých vlastnících a jako jejich vlastníkem byla určena označená právnická osoba. Ani v tomto případě Nejvyšší soud nepochyboval, že jednání obviněné neslo charakteristické prvky trestného činu podvodu, který byl dílem dokonán a dílem zůstal ve stadiu pokusu, a to v závislosti na tom, zda ke vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí došlo či nikoli.

38. Z další navazující judikatury lze zmínit ještě usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. [8 Tdo 1051/2017](#), které bylo uveřejněno pod č. 30/2018 Sb. rozh. tr., ovšem s právní větou, která nemá úzký vztah k probíranému tématu a kterou bylo potvrzeno, že ustanovení o podvodu nemá blanketní ani odkazovací skutkovou podstatu a naplnění jeho znaků není podmíněno porušením konkrétního zákona, jehož uvedení v popisu skutku ale neškodí. V uvedené věci byli podle rozhodnutí oklamáni služebně nadřízení příslušníka tehdejší Inspekce ministra vnitra ohledně místa bydliště a jeho změny přerazením na jinou pozici, což bylo příčinou nedůvodného vyplácení náhrad za žití odloučeně od rodiny a za zvýšení jízdních výdajů. I v tomto případě odkázal Nejvyšší soud na rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. (byť názor tam uvedený v daném případě nenašel uplatnění). Zároveň ale Nejvyšší soud považoval za nedůvodnou námitku, že si nadřízení mohli zjistit správné informace a že si mohli také lépe nastudovat právní předpisy, při jejichž řádném užití by žádné náhrady nemohli proplácet, a to s tímto odůvodněním: „... možnost podvedené osoby, aby si sama zjistila skutečný stav věci, bez dalšího nevyklučuje, aby její jednání bylo ovlivněno jednáním pachatele trestného činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku, který podvedeného uvede v omyl, využije jeho omylu nebo mu zamlčí podstatné skutečnosti. O podvodné jednání jde tudíž i v případě, jestliže podvedený je schopen zjistit nebo ověřit si skutečný stav rozhodných okolností, avšak je ovlivněn působením pachatele ve formě podání nepravdivých informací nebo zamlčení podstatných informací, takže si je v důsledku pachatelova jednání neověří buď vůbec, nebo tak neučiní včas.“. Nejvyšší soud se přitom dovolával jiného svého staršího usnesení ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. [5 Tdo 1256/2003](#) (v němž šlo o podvodné vylákání zálohy ve výši 150 000 Kč na kupní cenu nemovitosti v ceně 500 000 Kč při současném zamlčení existence zástavního práva váznoucího na téže nemovitosti, což mohl poškozený bez potíží zjistit).

39. Z výše uvedených úvah vyplývá, že senáty Nejvyššího soudu doposud vycházely z názoru, že v občanskoprávním řízení (bez dalšího rozlišení) nelze soud „uvést v omyl“, a tím naplnit zákonný znak skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku (případně předtím podle § 250 tr.

zák.), na rozdíl od řízení před správními orgány, neboť jde o řízení založené na odlišných procesních principech a omezených možnostech jeho účastníků či jiných osob bránit se proti předkládaným falešným či padělaným listinám.

2. Přehodnocení dosavadního přístupu

40. Po přezkoumání předložené věci se velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu přiklonil k názoru senátu č. 5, že je nadále neudržitelný názor vycházející z rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr., že je nemožné soud uvést v omyl. Již v části dřívější judikatury jsou patrné tendence tento obecný závěr revidovat, popřípadě jej alespoň pro některé typy řízení neuplatnit. Mnohá rozhodnutí na něj navazující se vůči prvně uvedenému více či méně vymezovala tak, aby jeho podstata sice nebyla narušena, ale zároveň jej určitým způsobem zmírnila, či zúžila použitelnost vysloveného závěru ve snaze zamezit neblahým důsledkům z něj vycházejícím i na další reálně nastalé situace. Možností sice je stále zužovat dosah uvedeného rozhodnutí, a to postupně tím způsobem, že by se nakonec vztahovalo např. výlučně na sporné civilní řízení (bylo-li by to uznáno za oprávněné), zatímco by se postupně přijímal názor, že se uvedené rozhodnutí na jiné různé typy civilního soudního řízení (zejména nesporné) nevztahuje.

41. Velký senát souhlasí s názorem senátu č. 5, že by se znovu měla posoudit celá situace a argumentace ve prospěch názoru uvedeného v rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr., jakož i proti němu, která dosud nezazněla či nebyla zvážena, a přitom byly náležitě zohledněny i další výkladové metody, zejména historická a mezinárodně srovnávací, které před zaujetím názoru v uvedeném rozhodnutí nebyly užity buď vůbec či řádně, ale i metoda jazykového či logického výkladu.

A. Jazykový výklad a historické souvislosti a srovnání

42. Předně je třeba uvést, že stanovisko, podle něhož je možno omezovat okruh osob, které lze uvést v omyl, nenalézá v textu zákona vůbec žádnou oporu. Omezení subjektů uváděných pachatelem podvodu v omyl je ve zjevném rozporu s klíčovou a primární metodou jazykového výkladu s jeho pravidly morfologickými, sémantickými, syntaktickými i gramatickými. Znění skutkové podstaty podvodu podle § 209 tr. zákoníku vychází zřetelně z formulace předchozího ustanovení § 250 tr. zák., které zase navazovalo na znění § 249 zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, účinného od 1. 8. 1950. Ani jedno z uvedených ustanovení nepočítalo se žádným omezením okruhu osob, které by bylo možno uvést v omyl, naopak všechna počítala s tím, že někdo – „jiný“ má být uveden v omyl. Tak podle § 249 odst. 1 trestního zákona z roku 1950 se dopustil podvodu, „kdo jiného úmyslně poškodí na majetku nebo na právech tím, že a) jeho nebo někoho jiného uvede v omyl, nebo b) využije omylu jeho nebo někoho jiného“. Podle § 250 odst. 1 tr. zák. se podvodu dopustil, kdo „ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že a) uvede někoho v omyl, nebo b) využije něčího omylu“. V roce 1990 (s účinností od 1. 7. 1990) bylo uvedené ustanovení doplněno o další podmínku spočívající v tom, že pachatel „způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou“ (současně bylo vypuštěno rozčlenění forem jednání do písmen). S účinností od 1. 1. 1998 byla do něj doplněna třetí alternativa klamavého jednání spočívající v zamlčení podstatných skutečností. V této podobě bylo stejně formulované znění převzato i do současného ustanovení § 209 odst. 1 tr. zákoníku, které zní: „Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán ...“. Z uvedeného přehledu vyplývá, že „někdo“ má být uveden v omyl (je třeba uvést v omyl „někoho“), ať už jde o osobu, která je zároveň poškozena podvodným jednáním, či osobu od něj odlišnou (tak výslovně, byť jinak obsahově shodné, znění § 249 trestního zákona z roku 1950).

43. Z naznačeného znění je patrné, že zákonodárce užil nejširší možnou skupinu osob, jež je možno uvést v omyl, přičemž z nastíněného znění nevyplývá, že by počítal s tím, že by některý subjekt z ní mohl být vyloučen. Při doslovném výkladu lze nepochybně podřadit pod znak „někoho“ i soud. Pro

užití zužujícího výkladu ohledně tohoto znaku skutkové podstaty není žádných indicií od zákonodárce ani v důvodových zprávách k jednotlivým trestním zákonům (důvodové zprávy k trestním zákonům z let 1950 a 1961 byly velmi stručné a takové jednotlivosti vůbec neřešily, stejně tak tuto dílčí otázku vůbec neřešila ani důvodová zpráva k trestnímu zákoníku z roku 2009, ovšem ani důvodová zpráva k návrhu z roku 2004 – viz ŠÁMAL, P. Osnova trestního zákoníku 2004–2006. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 203). Lze ovšem zmínit, že klíčová a značně inovativní právní úprava v trestním zákoně z roku 1950, která v podstatných znacích doposud přetrvává, měla inspirační zdroj v tzv. úřednické osnově trestního zákona z r. 1937, která se nikdy nestala zákonem, nicméně měla v řadě ohledů vliv na formulace jednotlivých ustanovení trestního zákona z r. 1950. Uvedená osnova obsahovala velmi podrobnou důvodovou zprávu, v níž kromě jiného se ohledně podvodu uvádí, že oproti dosavadní právní úpravě platné v Čechách a na Moravě (tj. oproti trestnímu zákonu z r. 1852 – viz dále) se po vzoru moderních trestních zákonů a zejména pak uherského trestního zákona z r. 1878, platného tehdy na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, má zařadit podvodné jednání mezi delikty proti majetku, tedy rozhodující kritérium má spočívat v účelu (zasažení majetku), a nikoli v prostředku, tedy ve lstivém předstírání či jednání směřujícím proti nejrůznějším právním statkům, jako tomu bylo v trestním zákoně z r. 1852 (lstivá jednání směřující proti jiným právním statkům pak byla zařazena do jiných příslušných partií návrhu zákona). Klíčovým pro podvod měl být prostředek, jímž byla lest, která byla v osnově z r. 1937 definována v § 19 odst. 3 jako „úmyslné způsobení omylu nebo zlomyslné využití omylu“. I to bylo inspirací pro základ dodnes užívané formulace, v čem spočívá podvod.

44. Jak bylo shora uvedeno, názor vyslovený v rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. se opíral především o jedno rozhodnutí z dob první republiky, jak však bude ještě podrobněji rozvedeno níže, jde o mylný výklad historické právní úpravy s odkazem na jeden dezinterpretovaný a navíc nesprávně označený judikát. Proto je třeba nahlédnout i do vzdálenější minulosti (do znění jednotlivých ustanovení, jakož i jejich výkladu v odborné literatuře a judikatuře).

45. Ve starším období předcházejícím roku 1950 byla podvodná jednání upravena ve více ustanoveních zákona č. 117/1852 Říš. zák., o zločinech, přečinech a přestupcích (dále jen trestní zákon z roku 1852), zmínit je možno především jeho ustanovení § 170 a § 197 až § 205b. Jak již bylo shora naznačeno, seskupena byla ustanovení nikoli podle účelu (resp. zasaženého právního statku), ale podle prostředku, jehož základem bylo lstivé jednání pachatele. Podle výchozího § 197 trestního zákona z roku 1852 se podvodu dopustil, „kdo lstivým předstíráním nebo jednáním jiného uvede v omyl, jímž někdo, budiž to stát, obec nebo jiná osoba na svém majetku nebo na jiných právech má škodu trpěti; anebo, kdo v tom obmyslu a způsobem právě dotčeným užije omylu nebo nevědomosti jiného, dopustí se podvodu; nechť se k tomu dal svěsti zjištěností, náruživostí, obmyslem, aby tím někomu zjednal proti zákonu výhody nějaké, nebo jakýmkoliv obmyslem vedlejší“. Vyjde-li se z toho, že poškozeným zpravidla (nikoli však nutně a vždy) býval i nyní bývá současně ten, kdo byl klamán a v omylu provedl majetkovou dispozici, uvedené ustanovení výslovně počítalo s tím, že v omyl může být uveden i stát (jak bude zmíněno dále, soudy nevyjímaje). Ani uvedené ustanovení tak okruh osob, které mohou být uvedeny v omyl, nijak neomezovalo, naopak v tomto směru bylo v podstatně shodné, jako pozdější právní úpravy (viz pasáž „jiného uvede v omyl“). V nyní sledované spojitosti není bez zajímavosti ani ustanovení § 201 písm. a) trestního zákona z roku 1852 o hlavních druzích podvodů, jež podle vyšší částky stávají se zločinem, které (včetně návětí) znělo: „Způsoby podvodu nedají se sice pro jejich přílišnou rozmanitost všechny v zákoně vypočísti. Vzhledem však ku škodě právě dotčené dopustí se zločinu zvláště ten: a) kdo falešné listiny soukromé zhotovuje nebo pravé falšuje; kdo listiny, které mu buď docela nenáleží, nebo mu nenáleží výhradně, na újmu jiného zmaří, poruší nebo je potlačí; kdo napodobené nebo zfalšované veřejné úvěrní papíry, jakož i ten, kdo zfalšovanou minci, nemaje s padělateli nebo s účastníky žádného srozumění, vědomě dále rozšiřuje“. Je patrné, že se zde na roveň kladou podvodná jednání různého charakteru, a to včetně padělání soukromých listin na straně jedné a šíření padělaných mincí na straně druhé.

46. Na tomto místě lze připomenout i uznávaný výklad uvedených ustanovení tehdejší nejrozšířenějším komentářem - KALLAB, J., HERRNRITT, V. Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 2. vydání. Praha: Československý kompas, 1927, zejména s. 170 a násl. k § 197 a s. 183 a násl. k § 201. Podle uvedeného komentáře (s. 171) sice „v pouhém zažalování po právu nepřislušejících nároků, v prostém tvrzení nepravdivých skutečností v civilním sporu, neopřené snad falšování průvodů, nelze spatřovati lstivého předstírání k oklamání soudu způsobitelného“, přičemž odkazoval na rozhodnutí č. 383/21, č. 1669/24, č. 1784/24 a č. 1025/22 Vážného sbírky, resp. též na č. 2646/1 rakouské tzv. Nowakovy sbírky rozhodnutí císařského Nejvyššího soudního a kasačního dvora (dále jen rak. sb.), zároveň poukázal na odlišnosti ohledně případů, kde „soudu rozhodovati jest na podkladě jednostranného tvrzení žalobcova bez slyšení odpůrce“ (k tomu odkázal na rozhodnutí č. 314/10 nebo 1053/87 rak. sb., resp. na rozhodnutí č. 311/12, č. 351/12 a č. 513/13 Löfflerovy sbírky). V další pasáži k § 201 písm. a) pak uvedený komentář poukázal na to, že „zhotovení padělané listiny soukromé spočívá v tom, že se jako vystavitel listiny udává osoba, jíž listina vystavena nebyla; listině dává se zdání, jakoby byla vystavena určitou osobou, kdežto ve skutečnosti byla vystavena osobou jinou, k tomu neoprávněnou, nesejde na tom, zda byla listina vystavitelem vlastnoručně sepsána, či zda dal ji sepsati osobou třetí. Pochází-li listina skutečně od osoby v ní jako vystavitel označené, její obsah je však nesprávným, jde o listinu pravou a nelze případ ten podřaditi pod ustanovení § 201a) tr. z. Jde však o podvod dle § 197 tr. z., byla-li listina vystavena za tím účelem, by se jí bylo dovoláváno v civilním sporu k podpoře tvrzených nepravdivých okolností“, k tomu odkázal na č. 1784/24 Vážného sbírky.

47. Rozhodně tak není pravdou, že by za uvedeného trestního zákona z roku 1852 nebylo možno uvést soud v omyl, naopak se s takovými případy počítalo, a to jak v zákoně, tak v nauce i v judikatuře. Pokud totiž vůbec byla padělána listina (bylo nepravdivě tvrzeno, že ji vystavila osoba, která tak ve skutečnosti vůbec neučinila), šlo *ex lege* o podvodné jednání podle § 201 písm. a) trestního zákona z roku 1852, pokud naopak listina pocházela od skutečného vystavitele, avšak byla pozměněna (obsah byl nesprávný), a to jen proto, aby se jí doložily tvrzené nepravdivé okolnosti v civilním řízení, šlo o prostý podvod podle § 197 trestního zákona z roku 1852.

48. Podobně jiný starší komentář Herbstův (HERBST, E. Handbuch des allgemeinen österreichischen Strafrecht. Erster Band: Von den Verbrechen. 7. Auflage. Wien: Manz, 1882, s. 413) uváděl, že v pouhém zažalování nedůvodné pohledávky a v pouhém uvedení nepravdivých okolností v soudních aktech nespočívá podvod, protože protistraně náleží procesní obrana k odvrácení oklamání soudce, avšak současně připouštěl, že podvodu se pachatel při vedení civilního procesu může dopustit užitím podvodných důkazních prostředků, jakými jsou falešné osvědčení (svědectví) a falešná přísaha. Jinými slovy ani tento komentář *a priori* podvod vůči soudu a jeho trestné oklamání nevyklučoval, pouze nepřipouštěl naplnění znaků podvodu pouhou žalobou založenou na nepravdivých tvrzeních, avšak jiná by byla situace, pokud by taková žaloba byla podpořena padělanými důkazy, tam už se podvodné jednání připouštělo.

49. Tato argumentace uváděná v odborné literatuře vycházela i z právní úpravy obsažené v § 198 a § 199 písm. a) trestního zákona z roku 1852. Podle ní se podvod stává zločinem buď z povahy činu, nebo z částky škody. Jsou-li tu podmínky § 197 trestního zákona z roku 1852, stane se podvod již z povahy činu zločinem, když se (mimo jiné) podle § 199 písm. a) trestního zákona z roku 1852 „někdo ve své vlastní věci před soudem ku křivé přísaze nabídne, nebo křivou přísahu skutečně vykoná, anebo když se někdo ucházel o křivé svědectví, jež před soudem má se vydati, nebo když se někdo ke křivému svědectví soudu nabídnul nebo je vydal, byť i ve svědectví tom nabízení se ku přísaze nebo vykonání přísahy zároveň obsaženo nebylo.“. Podrobný rozbor tohoto specifického typu podvodného jednání, které zasahovalo primárně stát s jeho nárokem na správné vykonávání spravedlnosti (viz rozhodnutí č. 975/1922 Vážného sbírky) lze nalézt vedle Kallabova a Herrnrittova komentáře třeba i ve starším velmi rozšířeném komentáři Altmannově (ALTMANN, L. Oesterreichische Gesetzeskunde:

Das Strafgesetz über Verbrechen, Vergehen und Uebertretungen. Wien: Patriotische Volksbuchhandlung, 1911, s. 138 a násl.).

50. Ani ze starší, tzv. prvorepublikové judikatury nevyplývá striktní omezení okruhu osob, které by bylo možno uvést v omyl, jak se podává v dříve publikovaném rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. V tomto judikátu se odkazuje na rozhodnutí č. 393/1921 Vážného sbírky, ač ve skutečnosti se má na mysli mnohem spíše rozhodnutí č. 383/1921 Vážného sbírky (rozhodnutí č. 393/1921 Vážného sbírky se totiž vztahuje k pojmu následků ve smyslu § 411 trestního zákona z roku 1852, tj. o tělesném poškození úmyslném a při rvačkách se přihodivším; podvodných jednání se tak vůbec netýká). Podle rozhodnutí č. 383/1921 Vážného sbírky (ze dne 26. 2. 1921, sp. zn. Kr. II 318/20) v tom, že bylo žalováno, třebas lstivě, na plnění nároku, jehož se byl žalobce před tím výslovně vzdal, nelze spatřovat skutkovou podstatu podvodu. Ani z tohoto rozhodnutí, byť nebyl v takovém jednání shledán podvod, tak vůbec nevyplývá, že by soud nebylo možno uvést v omyl. Rozhodnutí vycházelo z toho, že žalovaná měla možnost se proti nároku žalobce bránit, jeho nesprávná tvrzení vyvrátit a také tuto příležitost využila. Nemožnost spáchat určitým jednáním podvod současně nutně neznamená nemožnost uvést soud v omyl. Podle jiného rozhodnutí č. 1025/1922 Vážného sbírky zase prosté podání na soud, aby byla vyšetřena určitá okolnost, o níž podatel věděl, že nenastala, není ještě podvodem. Zároveň ovšem v odůvodnění tohoto rozhodnutí Nejvyšší soud připustil, že by o podvod mohlo jít za určitých jiných „okolností, které by bývaly byly s to, jednání jejímu zjednatí způsobilost k oklamání, a ráz lstivosti“. Výslovně pak poukázal na přísežný výslech strany, který měl nastoupit podle § 377 tehdejšího civilního řádu soudního, nedostačuje-li výsledek nepřisežného dotazování k tomu, aby byl soud přesvědčen o pravdivosti nebo nepravdivosti dokazovaných skutečností. I bez výslovného odkazu tak jde o zvláštní typ podvodu jako zločinu ve smyslu § 197 a § 199 písm. a) trestního zákona z roku 1852.

51. Uvedené rozhodnutí č. 383/1921 Vážného sbírky přitom navazuje na starší rozhodnutí uveřejněné pod č. 2646 (někdy uváděné jako č. 2646/1) rak. sb. (rozhodnutí císařského Nejvyššího soudního a kasačního dvora ze dne 17. 9. 1901, č. 12864), jehož se posléze hojně dovolávaly i pozdější učebnice a komentáře. Podle něj samotné uplatnění po právu nenáležejícího nároku v civilním řízení s odůvodněním smyšlených skutečností, nejsou-li podpořeny falšováním důkazních prostředků, nelze považovat za způsobilé k uvedení soudce v omyl, a tím ke zkreslení či jinému potlačení pravdy. I ve starší judikatuře lze však nalézt i trendy spíše opačné. Tak podle rozhodnutí č. 314 rak. sb. (rozhodnutí císařského Nejvyššího soudního a kasačního dvora ze dne 27. 12. 1880, č. 10442) tzv. žirování (rubopisování) směnky, na kterou bylo částečně plněno a nebylo to odepsáno, a návod k jejímu uplatnění u soudu je podvodem (ve vysvětlení se pak uvádí, že obvykle se za lstivé uvedení v omyl nepovažuje přednesení nepravdivých okolností kvůli právu druhé strany na obranu, nicméně tento přístup se neuplatní tam, kde soudce podle stávajících právních předpisů rozhoduje bez slyšení druhé strany na základě jednostranného vyličení okolností žalobcem). Podobně podle rozhodnutí č. 689 rak. sb. (rozhodnutí císařského Nejvyššího soudního a kasačního dvora ze dne 3. 11. 1884, č. 10730) je přímo podvodem, zažaluje-li plnění z již zaplacené směnky zdánlivý (falešný) indosatář (tzv. žiratář, neboli ten, na něhož indosant/žirant převedl směnku rubopisem/žirem). Tato rozhodnutí, na něž (i spolu s dalším níže uvedeným) ještě i za tzv. první republiky upozorňoval např. Miříčka (MIŘIČKA, A. Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní. Praha: Všehrad, 1934, s. 359), jsou tak dokonce v přímém rozporu se zjednodušeným a v jádru nesprávným závěrem vyplývajícím z rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. (jež se též týkalo směnečného řízení a uplatnění padělané směnky u soudu - v tomto směru se ještě prvorepubliková nauka dovolávala starších soudních rozhodnutí, na něž zpravidla prvorepublikový Nejvyšší soud též při výkladu týchž ustanovení navazoval, a to s právě opačným výsledkem). Podobně z jiného rozhodnutí uveřejněného pod č. 311 ÖR, tj. Löfflerovy (soukromé) sbírky Österreichische Rechtsprechung in Strafsachen, která vycházela jako příloha časopisu Österreichische Zeitschrift für Strafrecht (jde o rozhodnutí ze dne 20. 1. 1912, sp. zn. Kr V 985/11), též přímo vyplývá, že vymáhání po právu nenáležejícího plnění může zakládat podvod. Ke

všem těmto rozhodnutím Nejvyššího soudního a kasačního dvora viz ALTMANN, L., JACOB, S., WEISER, M. Sammlung oberstgerichtlicher Entscheidungen zum österreichischen Strafrecht. Wien: Österreichische Staatsdruckerei, 1927, s. 335.

52. Dále je možno odkázat i na jiná rozhodnutí, která počítají právě s trestným uváděním soudu v omyl. Tak např. v rozhodnutí č. 1784/1924 Vážného sbírky se výslovně uvádí, že jde o podvod podle § 197 trestního zákona z roku 1852, byla-li listina vystavena za tím účelem, aby se jí bylo dovoláváno v civilním sporu k podpoře tvrzených nepravdivých okolností. Podle tohoto rozhodnutí osoba oprávněná k vystavení listiny se nedopouští spoluviny (návodu) k zločinu podle § 201 písm. a) trestního zákona z roku 1852, byť nechá třetí osobou sepsat listinu nesprávného obsahu, ale jde přímo o podvod ve smyslu § 197 téhož zákona, pokud jím dokládá tvrzené nepravdivé okolnosti. O nezpůsobilý pokus (*in abstracto*) by šlo jen v tom případě, pokud by k oklamání bylo použito prostředku, který za žádných okolností nemůže způsobit zamýšlený účel. Listiny se používá nejen, když se předkládá tomu, kdo jí má být oklamán, ale i tehdy, když „pachatel dovolává se listiny sděluje její obsah s osobou, která jí má být v omyl uvedena“. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí mimo jiné uvedl, že klam ve smyslu § 201 písm. a) trestního zákona z roku 1852 se týká osoby vystavitele, nikoli však obsahu listiny - klam v tomto případě však hraje roli pro naplnění znaků podvodu podle § 197 téhož zákona (jde o listinu pravou s klamným obsahem). V daném případě šlo v civilním sporu o doložení nároku nepravdivým dokladem o zaplacení ceny cihel. Byť tedy Nejvyšší soud nesouhlasil s právní kvalifikací soudů nižších stupňů, s ohledem na to, že stále šlo o podvod, byť podle jiného ustanovení, se stále stejnými důsledky, nerušil rozhodnutí soudů nižších stupňů. Výslovně bylo konstatováno, že § 201 zmíněného zákona byl pouhým doplňkem § 197 téhož zákona, neboť jsou tam uvedeny toliko příkladmo hlavní druhy podvodů, v nichž se lstivé předstírání vytčené v § 197 cit. zákona často objevuje.

53. Ani z některých dalších rozhodnutí Nejvyššího soudu z dob tzv. první republiky nevyplývá, že by nebylo možno uvést soud v omyl. Např. podle rozhodnutí č. 1677/1924 Vážného sbírky jde o zločin podle § 199 písm. d) trestního zákona z roku 1852, nikoliv o přestupek podle § 320 písm. f) téhož zákona, padělal-li exekuční orgán stvrzenku poštovního úřadu o zaslání peněz a předložil ji soudu, aby zakryl ztrátu peněz. Podle rozhodnutí č. 1669/1924 Vážného sbírky předložení předstíraného účtu soudu na průkaz nájemníkům ve smyslu § 12 čís. 4 zákona na ochranu nájemníků ze dne 26. 4. 1923, č. 85 Sb., započitatelných nákladů spadá pod skutkovou podstatu zločinu podvodu.

54. Koncepce podvodu podle trestního zákona z roku 1852 tak byla znatelně širší, než je tomu nyní, a zahrnovala celou řadu jednání, kterými mohl být uváděn v omyl právě i soud (navíc postih lstivého jednání mohl vést ke způsobení škody na cizím majetku, ale nemusel, protože to pro spáchání podvodu nebylo určující - tak tomu bylo až od trestního zákona z roku 1950, jak bylo uvedeno výše). V pozdějších trestních zákonech (i po zahraničním vzoru) se tyto typy trestných činů často osamostatnily a již nebyly považovány za jednání podvodná, ale za zvláštní a samostatné delikty proti pořádku ve věcech veřejných, jako např. křivá výpověď, padělání veřejné listiny atd. Naproti tomu trestní zákon z roku 1852 je považoval za jednání podvodná, z nichž některých se dokonce mohly dopustit jen strany v civilním sporu - např. zločinu podle § 199 písm. a) a b) trestního zákona z roku 1852. Ve shodě s Miříčkou (MIŘIČKA, A. Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní. Praha: Všehrad, 1934, s. 359 a násl.) tak lze shrnout, že podvod byl podle tehdejšího nazírání charakterizován způsobem útoku (lstivou činností) a nebyl pojímán jako delikt čistě majetkový, nýbrž zahrnoval v sobě i jiné trestné činy, které jsou podle jiných zákonodárství samostatné povahy, zejména křivou přísahu, křivé svědectví a delikty listinné. O historických kořenech tohoto zvláštního pojetí podvodu zahrnujícího i celou řadu dalších jednání, jež je možno označit za lstivá, pojednal ve své učebnici Stoos (STOOS, C. Lehrbuch des Österreichischen Strafrechts. 2. Auflage. Wien und Leipzig: Franz Deuticke, 1913, s. 379 a násl.), který důvodně odkazoval na vzor v § 148 Josefského trestního zákoníku z r. 1787 (*stellionatus, falsum*), jenž byl podle Stoose, který se dovolával též

Mommsena (k tomu viz MOMMSEN, T. Römische Strafrecht. Leipzig: Duncker & Humblot, 1899, s. 667 a násl., zejména s. 670), zřejmě založen na nesprávné interpretaci starořímského Sullova lex Cornelia testamentaria nummaria, resp. později zvaného lex Cornelia de falsis. K širokému pojetí podvodu zahrnujícího i klamání paděláním listin a jiných podobných typů jednání je možno odkázat i na další tehdejší odbornou literaturu – např. učebnice Miloty (MILOTA, A. Učebnice obojího práva trestního, platného v Československé republice: Právo hmotné. Kroměříž: J. Gusek, 1926, s. 344 a násl.), Kallaba [KALLAB, J. Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské (část obecná i zvláštní). Praha: Melantrich, 1935, s. 242 a násl.] či Solnaře (SOLNAŘ, V. Trestní právo hmotné: Část zvláštní. Praha: Knihovna sborníku věd právních a státních, 1948, s. 73 a násl.); z německy psané odborné literatury k témuž zákonu viz především podrobný rozbor v učebnici Fingerově (FINGER, A. Das Strafrecht. Zweiter Band. 2. Auflage. Berlin: Carl Heymanns Verlag, 1910, s. 352 a násl.; k zvláštním druhům podvodů, jako je falšování listin či křivá přísaha a falešné svědectví viz s. 368 a násl.). Z pozdější doby je možno využít i rakouské práce k témuž zákonu. Tak Lammasch s Rittlerem (LAMMASCH, H., RITTLER, T. Grundriss des Österreichischen Strafrechts. 5. Auflage. Wien: Österreichische Staatsdruckerei, 1926, s. 302 a násl., zejména s. 307) výslovně uváděli s odkazy na dosavadní judikaturu, že prosté uvádění falešných údajů a falešných námitek v civilním (sporném) procesu samo o sobě nezakládá podvod (s odkazem na již zmíněné rozhodnutí č. 2646 rak. sb.), protože soudce normálně nerozhoduje na základě přednesu stran, ale na základě provedených důkazů, takže uvádění nepravdivých skutečností jen nutí protistranu k reakci, je tedy sice procesní šikanou, nikoli však podvodem, zatímco v tzv. kontumačním řízení nebo ve vykonávacím řízení rozhoduje soudce jen na základě podání jediné strany bez provádění důkazů, proto v takových případech je namístě posoudit takové jednání jako podvod (tak i rozhodnutí č. 314 a 1053 rak. sb., či č. 311 ÖR, chybně však rozhodnutí č. 2646 rak. sb. – i k nim viz shora), což stejně platí i pro případy předložení falešných důkazů.

55. Je proto nutné odmítnout názor vyslovený senátem č. 11 v usnesení publikovaném pod č. [24/2006 Sb.](#), že by za dob tzv. první republiky nebylo možno spáchat trestný čin podvodu tím, že je uváděn v omyl přímo soud, a to ať již stranou v civilním sporu, nebo dalším subjektem (jako např. exekučním orgánem, předstírá-li odeslání vymožených peněz předložením padělané tzv. dodejky). Argumentace předložená senátem č. 11, na níž je založeno zmíněné zobecnění, že soud není možno uvést v omyl, tak v tomto směru není správná, takový závěr nebyl v době první republiky učiněn, tento názor byl chybně vyvozen z jednoho z mnoha rozhodnutí. Přitom byla pominuta tehdejší právní úprava, její kořeny, její výklad naukou, stejně tak byla pominuta řada relevantních rozhodnutí, což v důsledku znamenalo dezinterpretaci jednoho navíc chybně označeného soudního rozhodnutí.

56. Z uvedeného lze uzavřít, že z jazykového výkladu textu zákona, ale ani z výkladu historického nevyplývá, že by nebylo možné uvést soud v omyl. To platí i při zohlednění dřívější právní úpravy, jejího výkladu v tehdejší nauce, jakož i v užívání právního předpisu aplikační praxí, jak bylo rozvedeno shora.

57. K historickému výkladu je snad možno jen stručně doplnit, že i zákonodárce si byl dobře vědom závažnosti ovlivňování rozhodnutí soudů padělanými či pozměněnými listinami či věcmi, resp. sváděním různých osob ke křivým výpovědím či znaleckým posudkům. Takový způsob nepřipustného ovlivňování soudního rozhodnutí označil relativně nedávno sám o sobě za trestný novelou trestního zákoníku provedenou zákonem č. 287/2018 Sb., s účinností od 1. 2. 2019, který vložil mimo jiné do trestního zákoníku nové ustanovení o trestném činu maření spravedlnosti. V ustanovení § 347a tr. zákoníku je jako trestný čin maření spravedlnosti postihováno právě uvedené jednání, které se podle trestního zákona z roku 1852 postihovalo jako jednání podvodné, jak bylo rozvedeno shora. Ani tento směr legislativních úprav nevyznívá ve prospěch názoru, že by soud nebylo možno uvést v omyl. V této spojitosti učiní Nejvyšší soud jen malou poznámku na okraj. V dané věci nebyl vůbec prostor pro úvahy, nakolik jednání obviněného naplňovalo též znaky trestného činu maření spravedlnosti podle §

347a tr. zákoníku, a to jednak s ohledem na časovou působnost trestních zákonů ve smyslu § 2 odst. 1 tr. zákoníku (k nyní projednávanému skutku došlo před datem 1. 2. 2019), jednak s ohledem na procesní princip zákazu *reformationis in peius* ve smyslu § 265s odst. 2 tr. ř. Ze stejných důvodů není ani prostor pro řešení otázky, nakolik je možný či naopak vyloučen jednočinný souběh trestných činů podvodu a maření spravedlnosti, a to ani v obecné rovině.

B. Srovnání mezinárodní

58. Kromě výkladu historického s komparací dřívějších předpisů a jejich výkladu lze využít i srovnání mezinárodní. V jeho rámci se nabízí pohled k nejbližším sousedům, především pak do sousedního Německa, protože jsme ovlivňováni německou právní oblastí, a Rakouska, s nímž sdílíme společnou minulost trvající několik staletí, která se promítala do formování právních úprav i názorů, popř. též do sousedního Polska, které je též (jako ostatní země střední Evropy) zřetelně ovlivňováno německou právní kulturou. V Německu, Rakousku i Polsku se běžně připouští tzv. procesní podvod (Prozessbetrug) jako speciální případ trojstranného (trojúhelníkového) podvodu (Dreiecksbetrug), tedy připouští se spáchání majetkového podvodu, je-li podvedeným soud a poškozeným v konečném důsledku účastník řízení, který byl povinen na základě soudního rozhodnutí plnit či jemuž se naopak nedostalo, co měl po právu obdržet.

59. Zřejmě nejrozšířenější a nejpropracovanější je německá dogmatika i judikatura. Shora uvedená definice procesního podvodu jako zvláštního případu trojstranného podvodu je standardně uváděna v učebnicích německého trestního práva i komentářích k německému trestnímu zákoníku, konkrétně k jeho ustanovení § 263 o podvodu. Odkázat lze z četné odborné literatury např. na WESSELS, J., HILLENKAMP, T. Strafrecht. Besonderer Teil 2. 25. Auflage. Heidelberg: C. F. Müller, 2002, s. 246 (marg. č. 584); SCHÖNKE, A., SCHRÖDER, H. et al. Strafgesetzbuch: Kommentar. 28. Auflage. München: C. H. Beck, 2010, s. 2340, marg. č. 51, a s. 2345, marg. č. 69 a násl.; dále KINDHÄUSER, U., HILGENDORF, E. Strafgesetzbuch. Lehr-und Praxiskommentar. 9. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2022, s. 1142 a 1159 a násl. (marg. č. 143 a 214); SATZGER, H., SCHMITT, B., WIDMAIER, G. StGB - Strafgesetzbuch. Kommentar. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2009, s. 1652; KINDHÄUSER, U., NEUMANN, U., PAEFFGEN, H.-U. et al. Strafgesetzbuch: NomosKommentar. Band 3. 5. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2017, s. 723).

60. Obecnější konstelace trojstranného podvodu je dána, pokud je osobou disponující majetkem osoba odlišná od poškozeného, k jehož tíži je dispozice provedena (vždy tomu tak je v případě poškozené právnické osoby). Takový procesní podvod (naplňující znaky prostého majetkového podvodu ve smyslu § 263 německého trestního zákoníku) je spáchán, pokud soudce nebo jiný justiční orgán (např. soudní vykonavatel) v důsledku falešného tvrzení jedné procesní strany učiní rozhodnutí poškozující druhou procesní stranu. Postihuje se tak na jednu stranu zneužití justice, na stranu druhou ovšem jde o útok na cizí majetek, a proto je příléhavé posoudit takové jednání jako podvod. Uznává se i jistá analogie s nepřímým pachatelstvím, neboť jinak výsostně jednající soudce je zneužit jako nástroj podvodného jednání klamajícího účastníka civilní pře. Běžně se uznává spáchání procesního podvodu prostřednictvím předkládání falešných důkazních prostředků, pokud o ně soudce opře své rozhodnutí. V kontradiktorním řízení může být procesní podvod spáchán i nepravdivým tvrzením strany, které se neopírá o falešný důkazní prostředek (dokonce může spočívat i v opomenutí korigovat původní nesprávné tvrzení v dobré víře poté, co se strana dozví pravý stav věci), takový podvod může spočívat i v křivé výpovědi strany v rámci dokazování podle § 445 a násl. německého občanského soudního řádu (k tomu se vyjádřil již německý Nejvyšší/Ríšský soud v rozhodnutí pod RG 69, 192 - citováno podle SCHÖNKE, A., SCHRÖDER, H. et al. Strafgesetzbuch: Kommentar. 28. Auflage. München: C. H. Beck, 2010, s. 2345). Sporné je, zda je možno spáchat procesní podvod v „upomínkovém“ řízení (zjednodušené řízení o zaplacení peněžní částky) a řízení pro zmeškání. Pro nedostatek úmyslu se nepovažuje za podvod, pokud strana pouze při vědomí obtížné procesní situace sděluje nepravdu nebo doloží padělanými důkazy v řízení, v němž se snaží

prosadit podle svého přesvědčení vlastní odůvodněný nárok, který je ale z důvodu důkazní nouze ohrožen. Procesní podvod je podle německé doktríny dokonán, dojde-li k rozhodnutí soudce, které poškozují druhou procesní stranu. Rozhodnutí musí být v rozporu s materiálním právním stavem (pokud tedy pachatel či někdo třetí má skutečně právní nárok, není podvodem, bylo-li dosaženo jeho přiznání podvodně, např. za užití falešných důkazů (v takovém případě ani nedochází ke škodě na cizím majetku). V širším slova smyslu se pod pojem procesního podvodu podřazují i jednání podobná, jako např. oklamání procesní protistrany, resp. jejího zástupce, klamání svědků či znalců (v tomto případě nastupuje škoda až s právní mocí rozhodnutí), nesprávný vklad do katastru nemovitostí, vystavení nepatřičného osvědčení o dědictví apod. (viz KINDHÄUSER, U., NEUMANN, U., PAEFFGEN, H.-U. et al. Strafgesetzbuch: NomosKommentar. Band 3. 5. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2017, s. 723).

61. Podobně v Rakousku znají tzv. procesní podvod, který je posuzován podle ustanovení § 146 rakouského trestního zákoníku o podvodu (prostý majetkový podvod). Ve Fabrizyho komentáři (FABRIZY, E. E. Strafgesetzbuch. 8. Auflage. Wien: Manz, 2004, s. 453) se lze dočíst, že se v rakouské nauce a praxi odlišuje klamání od pouhé nepravdy, a to především u procesních podvodů. Ale také pouhé nepravdivé tvrzení bylo možno označit za podvod, pokud tato nepravda nebyla bez dalšího rozpoznatelná nebo byla nepřezkoumatelná. V tomto smyslu se nepravdivé tvrzení strany vůči úřadu, který je povinen z úřední povinnosti přezkoumat podání strany před svým rozhodnutím, může považovat za klamavé jednání ve smyslu ustanovení o podvodu, pokud strana použije na podporu svého vědomě nesprávného tvrzení dodatečně klamavé prostředky (např. doložení dodatečně vyhotovených nebo padělaných listin nebo jiných důkazních prostředků). Pokud ovšem úřední rozhodnutí nebo opatření následuje ryze na základě podání strany, je-li to navrhovateli známo, pak spočívá již v samotném nepravdivém tvrzení strany jednání způsobilé oklamat úřad. Dokonce je nyní přísnější judikatura v tom smyslu, že za klamání se považuje i nepravdivé tvrzení strany, které má úřad povinnost přezkoumat, aniž by bylo třeba doložit je falešnými důkazy. Dokonce je v Rakousku považován za těžší případ podvodu podle § 147 odst. 1 bod 1. rakouského trestního zákoníku, pokud pachatel spáchá podvod tak, že ke klamání užije padělanou nebo pozměněnou listinu, padělaná nebo pozměněná data, jiný takový důkazní prostředek nebo užije nesprávné měřicí zařízení. Za důkazní prostředek se považuje vše, co je způsobilé přesvědčit soud nebo správní orgán o správnosti či nesprávnosti rozhodných tvrzení.

62. Podobně jako v Německu či Rakousku se připouští uvedení soudu v omyl a jeho prostřednictvím spáchání trestného činu podvodu i v Polsku. Z odborné literatury je možno odkázat zejména na články MALICKA-OCHTERA, A. Znamiona oszustwa sądowego. Palestra, č. 5/2018, s. 5 a násl. Dostupné [online] z: <https://palestra.pl/pl/czasopismo/wydanie/5-2018/artukul/znamiona-oszustwasadowego> [citace ze dne 15. 6. 2024], nebo stručněji MALICKA-OCHTERA, A. Czy można oszukać Sąd? Online. Dostupné z: <https://web.swps.pl/strefa-prawa/artykuly/17135-czy-mozna-oszukac-sad> [citace ze dne 15. 6. 2024]; MACHNER, M. Oszustwo sądowe. Możliwość stosowania konstrukcji w obowiązującym porządku prawnym. Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, 2013, sešit 2(8), s. 64 až 73. Dostupné [online] z: <https://www.kSSIP.gov.pl/node/5434> [citace ze dne 15. 6. 2024]; z judikatury lze odkázat na soudní rozhodnutí polského Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 1937, sp. zn. II K 244/37, LEX č. 367955, dále ze dne 12. 10. 1933, sp. zn. IK 565/32, LEX č. 387557, nebo ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. V KK 104/06, LEX č. 295629 (všechna rozhodnutí citována podle uvedené odborné literatury). Polská nauka i judikatura vytvořila a akceptovala zvláštní typ podvodného jednání, tzv. soudního či procesního podvodu („oszustwo sądowe“, resp. „oszustwo procesowe“), které spadá pod typ obecného podvodu podle čl. 286 polského trestního zákoníku (nebyla pro něj vytvořena speciální skutková podstata, jako pro počítačový, úvěrový a pojistný podvod, které přibýly při rekodifikaci v roce 1997). Původ tohoto konceptu se hledá v meziválečném období 20. století, odkazuje se na tzv. Makarewiczův trestní zákoník z r. 1932 (a jeho čl. 264 a čl. 267), resp. na pojednání S. Glasera (Tzw. oszustwo procesowe, „Polski Proces Cywilny“ 1936, nr

23-24 - citováno podle shora uvedené literatury). I v Polsku se uznává zvláštnost tohoto typu podvodu jako tzv. trojstranného (trojúhelníkového) podvodu, při němž se jej účastní tři strany - pachatel, soud a oběť (poškozený). Uváděn v omyl není sám poškozený, jak je u podvodných jednání obvyklé, ale někdo třetí, v důsledku jehož rozhodnutí dochází k újmě na majetku poškozeného. Není přitom vyloučeno, aby takovým třetím byl i soud, který může např. na základě falešných listin uložit povinnost k plnění, jak se v Polsku uznává již od třicátých let 20. století. Uvádějí se tyto příklady takových podvodů - předkládání dříve zaplacené faktury k proplacení, podobně i předkládání již proplacené směnky, neoznámení dalších dědiců ve snaze získat větší dědický podíl či předložení padělané závěti apod. Ani deklaratorní povaha soudního rozhodnutí (např. o nabytí dědictví) nebrání posoudit případ jako podvod (i takové rozhodnutí lze chápat jako nakládání s majetkem třetího - viz rozhodnutí polského Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2010, V KK 235/09, LEX č. 577964). Na druhou stranu ale nikoli každé rozhodnutí soudu lze vnímat jako rozhodnutí o dispozici s majetkem (např. při rozhodnutí o přiznání práva na peněžité plnění tomu tak nepochybně bude, zatímco při schválení mimořádného výdaje nad rámec běžné správy nikoli). Zároveň se uznává, že by nemělo být snadné uvést soud v omyl, že jde o orgán státu, který by neměl být důvěřivý či lehkovážný, naopak měl by tvrzení stran zvažovat a případně prověřovat, měl by zaujímat kritický postoj k tvrzením i předkládaným důkazům. I proto se uvádí, že procesní podvod by měl spočívat v předložených důkazech neodpovídajících realitě, zvláště pak těch, které se zásadně automaticky přijímají s důvěrou v jejich pravost a věrohodnost a zvláště se neověřují. Na druhou stranu se uznává, že právě z těchto důvodů je dána vysoká společenská závažnost a škodlivost takových jednání s ohledem na prozíravost a přesvědčivost pachatele, který musí uvést v omyl právě soud. V části polské odborné literatury se objevují též pochybnosti, zda konstrukce procesního podvodu není nedovoleným vyplňováním tzv. mezery v zákoně (v rozporu s principem *nullum crimen sine lege scripta*), zvláště pokud zákonodárce jiné zvláštní případy podvodů (počítačový, úvěrový a pojistný) kodifikoval. Doposud je ale tato konstrukce v polské nauce i praxi uznávána.

63. S ohledem na uvedený hrubý nástin lze konstatovat, že ani při užití metody výkladu vycházejícího z mezinárodního srovnání neobstojí tvrzení, že soud nelze uvést v omyl. Naopak i v zahraničí se uznává, že soud v omyl uvést lze, dokonce lze jeho prostřednictvím spáchat trestný čin podvodu.

C. Výklad logický

64. Z části recentní české judikatury k podvodům v konstelaci tzv. trojstranných (či trojúhelníkových) podvodů spočívajících v možnosti uvedení v omyl třetího, konkrétně správního orgánu (katastrálního úřadu, ERÚ a jiných orgánů veřejné správy), a v důsledku toho způsobení škody někomu dalšímu a obohacení jiné osoby (mnohdy pachatele) vyplývá dílčí argumentace odmítající uplatnění závěrů rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. i na tyto případy. Je založena na odlišení správního práva procesního a správního řízení od civilního práva procesního a civilního řízení. Uvádí se, že zmíněné závěry nemohou v takových případech platit, protože správní řízení je charakterizováno neveřejným písemným procesem, v němž se vychází především z písemných podkladů - tak pro řízení před katastrálním úřadem např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. [3 Tdo 709/2010](#), které bylo uveřejněno pod č. 10/2012 Sb. rozh. tr., pro řízení před ERÚ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. [4 Tdo 968/2016](#). V tom ale nemůže spočívat odlišnost a důvod, proč tyto orgány je možno uvést v omyl, zatímco soud nikoli. Předně prvky ústnosti a písemnosti (ústně či písemně vedeného procesu), jakož i veřejnosti či neveřejnosti, jsou (různou měrou) vlastní jak řízení správnímu, tak i soudnímu (a to včetně civilního procesu, ale i soudního řízení správního), jen jsou tyto přístupy jinak nastaveny jako zásady a výjimky z nich.

65. Správní řízení je typicky písemné, ovšem může v něm být nařízeno i ústní projednání, soudní řízení je sice typicky ústní, nicméně může být vedeno i písemně. Správní řízení je sice oproti (převažujícímu) soudnímu řízení založeno na tom, že většinou není kontradiktorní, ale zpravidla jednostranné, nesporné řízení, v němž orgán veřejné správy vystupuje vrchnostensky vůči jedinému

účastníku řízení, není to ovšem nutnost, protože i zde mohou být rozhodovány spory stran (viz např. sporná správní řízení před Českým telekomunikačním úřadem). S tím se pojí i to, nakolik orgány veřejné správy vystupují či nevystupují nestranně (při vrchnostenském rozhodování nikoli, mohou i samy ex officio zahajovat řízení, při rozhodování sporů zase opačně). Je sice pravdou, že naprostá většina správních řízení probíhá v písemné formě a neveřejně, nikoli však nutně, protože i zde je možné ústní jednání, které se nařizuje, (obligatorně) jestliže to zákon stanoví nebo (fakultativně) jestliže je to nezbytné ke splnění účelu řízení a uplatnění práv účastníků (viz § 49 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů). Ústní jednání je i pak zásadně neveřejné, ovšem i zde může stanovit odchylku přímo zákon, anebo sám správní orgán (pak by bylo ústní jednání konáno veřejně, a to buď zcela či jen v části). Žadatel a dotčené osoby mohou navíc správnímu orgánu navrhnout, aby se ve věci konalo veřejné ústní jednání, čemuž správní orgán zásadně vyhoví, ledaže by konáním veřejného ústního jednání mohla být způsobena újma ostatním účastníkům (viz HRABÁK, J. a kol. Správní řád. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, § 49 – citováno podle ASPI; shodně POTĚŠIL, L., HEJČ, D., RIGEL, F., MAREK, D. Správní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 291 a násl.). K základním odlišnostem správního řízení od řízení soudního (občanskoprávního) je možno odkázat na odbornou literaturu (např. SLÁDEČEK, V. Obecné správní právo. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 142 a násl.).

66. Civilní proces je zase skutečně založen na zásadě ústnosti a veřejnosti soudního jednání. Zásada ústnosti znamená, že se vychází jen z toho, co bylo ústně předneseno při jednání, zásada veřejnosti zase zajišťuje, že projednání věci musí být přístupné veřejnosti. Jde o požadavek již ústavněprávní úrovně (viz čl. 96 odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále ve zkratce jen „Ústava“), který se ovšem netýká celého civilního procesu, ale jen jedné jeho části, a sice jednání – viz § 115 a násl. o. s. ř. Jednání se přitom nařizuje k projednání věci samé, nestanoví-li zákon jinak (§ 115 odst. 1 o. s. ř.). Jednání není třeba nařizovat například hned podle následujícího ustanovení § 115a o. s. ř., jestliže ve věci lze rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí. Výjimky z pravidla veřejného a ústního projednání věci jsou ovšem i v řadě dalších ustanovení – např. § 153a odst. 4 (rozsudek pro uznání), § 172 (platební rozkaz), § 214 odst. 3 (rozhodnutí o odvolání), § 235f (zamítnutí žaloby na obnovu nebo pro zmatečnost), § 243a odst. 1 (rozhodnutí o dovolání), § 253 odst. 2 (nařízení výkonu rozhodnutí) o. s. ř. Z odborné literatury k tomu lze odkázat např. na LAVICKÝ, P. a kol. Občanský soudní řád. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, § 115 – citováno podle ASPI). Podobnou úpravu, jaká je v § 115 odst. 1 o. s. ř., obsahuje i § 19 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „z. ř. s.“); i podle něj k projednání věci samé soud nařídí jednání, ledaže tento zákon stanoví, že jednání není třeba nařizovat. Výjimku z povinnosti nařídit jednání pak stanoví např. § 33, § 49 odst. 2, § 77, § 83, § 89, § 97, § 130, § 183, § 253, § 293, § 311, § 320, § 328, § 346, § 353, § 356, § 363 nebo § 411 z. ř. s. Podobný přístup platí i ve správním soudnictví podle zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „s. ř. s.“), v němž se též zpravidla k projednání věci nařizuje jednání, tehdy rozhoduje se v ústním jednání, které je veřejné (viz § 49 s. ř. s.). Ovšem i zde lze rozhodnout bez jednání (§ 51 s. ř. s.), jestliže to účastníci shodně navrhli nebo s tím souhlasí (to zásadně neplatí, má-li se provádět dokazování), anebo pokud tak stanoví zákon (např. v § 76 s. ř. s.).

67. Protože i ve správním řízení se umožňuje (a někdy dokonce i vyžaduje) ústní jednání a naopak i v civilním řízení lze v označených případech rozhodovat bez nařízení jednání, neobstojí shora předestřená argumentace, na niž je založen závěr, že správní orgán je možno uvést v omyl a soud nikoli jen proto, že správní proces je písemný a neveřejný, zatímco civilní proces je ústní a veřejný. Takovým důvodem nemůže být ani obrácený přístup v nastavení zásad projednání věci ve správním a civilním soudním řízení. Uvedené nastíněné přístupy (ústnost versus písemnost, resp. veřejnost

versus neveřejnost) se totiž uplatní v obou řízeních, jak ve správním, tak i v soudním, třebaže v jiné míře. Nemůže být určující ani to, že správní řízení jsou zásadně z povahy věci neveřejná, zatímco soudní řízení jsou veřejná. To nemůže být ani žádný argument, pro který bychom mohli konstatovat, že některý ze subjektů lze či nelze uvést v omyl, neboť přítomnost dalších osob vůbec nezaručuje, že někdo nebude uveden v omyl (podobně to platí i v běžném životě). Základní a výchozí argumentace, na níž byla doposud založena odchylka od dříve zaujatého názoru, že soud uvést v omyl nelze, zatímco správní orgán (správní úřad) ano, protože jsou procesy před nimi založeny na odlišných zásadách, tak z uvedených důvodů nemůže obstát (neboť v obou řízeních se mohou uplatnit tytéž způsoby projednání věci).

68. Dále je třeba upozornit, že správní akty správních orgánů (které podle doposud uznávaných názorů lze uvést v omyl) podléhají v rámci tzv. vnější kontroly veřejné správy přezkumu mocí soudní, tedy kontrole ze strany soudů, jež v omyl podle dosavadních názorů uvést nelze. Jde o nenahraditelnou garanci ochrany práv před postupy veřejné správy, kterou zaručuje již na ústavněprávní úrovni čl. 36 odst. 2 Listiny. Soudní kontrole podle této tzv. generální klauzule podléhají zásadně všechna rozhodnutí orgánů veřejné správy, nestanoví-li zákon výslovně jinak, a to s tím, že soudní přezkum nelze vyloučit v případech rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod (viz k tomu např. KOPECKÝ, M. Správní právo. Obecná část. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 427 a násl.; SLÁDEČEK, V. Obecné správní právo. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 424 a násl.; KÜHN, Z., KRATOCHVÍL, J., KMEC, J., KOSAŘ, D. a kol. Listina základních práv a svobod. Velký komentář. Praha: Leges, 2022, s. 1418 a násl.). K takové soudní kontrole dochází podle stávající právní úpravy buď ve správním soudnictví (podle soudního řádu správního), anebo v civilním procesu (v řízení podle části páté občanského soudního řádu – § 244 a násl. o. s. ř.). Rozsahem přezkumu a výkladem uvedeného článku se již vícekrát zabýval i Ústavní soud, z jehož rozhodnutí v této spojitosti lze zmínit především jeho plenární nález ze dne 27. 6. 2001, sp. zn. [Pl. ÚS 16/99](#), uveřejněný ve svazku 22 pod č. 96/2001 na s. 329 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, kterým tehdy zrušil celou část pátou občanského soudního řádu jako nevyhovující ve své původní podobě z řady důvodů (zejm. nedostatku plné jurisdikce, tj. nemožnosti posuzovat komplexně nejen právní, ale i skutkový stav, z důvodu chybějící soudní ochrany před nečinností a zásahy správního úřadu, jednoinstančnosti přezkumu, absentující podrobné úpravy průběhu řízení etc.). V důsledku toho pak byla přijata úprava nová, byla založena druhá větev správního soudnictví podle zcela nové právní úpravy obsažené v soudním řádu správním (zákoně č. 150/2002 Sb.), zatímco v tzv. větvi soukromoprávní byla nově naformulována část pátá o. s. ř.

69. Všude tam, kde dochází k soudnímu přezkumu správních aktů, se ukazuje nesprávnost původního názoru, že soud nelze uvést v omyl, zatímco správní orgán (jako orgán veřejné moci nesoudního typu) lze uvést v omyl. Jde totiž o jednu jedinou linii řízení, ke kterému dochází v závislosti na dosažení požadovaného výsledku a s tím související aktivitě stran (přechází tak řízení správní v řízení soudní). Pokud by pak byl dosažen zapovězený výsledek se způsobením škody podvodným jednáním učiněným vůči správnímu orgánu, byl by trestný čin podvodu dokonán; kdyby nebyl takový výsledek dosažen tímtož jednáním (např. proto, že se správní orgán nenechal oklamat), šlo by o pokus trestného činu podvodu ve smyslu § 21 odst. 1 tr. zákoníku. Dosáhl-li by pak pachatel tohoto pokusu zamýšleného výsledku později v navazujícím pokračování řízení před soudem (ať ve větvi civilního nebo správního soudnictví), svůj čin by dokonal, nikoli však oklamáním správního orgánu, ale oklamáním soudu. Není pak možné uvádět, že čin byl dokonán oklamáním správního orgánu, když tomu tak nebylo, stejně tak nelze se spokojit s tím, že čin zůstal ve stadiu pokusu, když zapovězeného výsledku bylo v téže linii řízení (buť vůči jinému orgánu veřejné moci) podvodným jednáním dosaženo.

70. Jinými slovy řízení ve věci, v níž chce pachatel dosáhnout prospěchu pro sebe či jiného ke škodě další osoby klamáním orgánu veřejné moci, nemusí nutně skončit před samotným správním orgánem,

ale může pokračovat ještě dále v řízení před soudy. Bylo by zcela nelogické, aby jeden orgán státu (správní orgán) v řadě bylo možné uvést v omyl a jeho prostřednictvím dokonat trestný čin podvodu, zatímco jiný orgán státu (soud) by nebylo možno uvést v omyl a jeho prostřednictvím spáchat trestný čin, pokud před ním řízení v téže záležitosti může končit. Kdyby totiž první rozhodující orgán (popřípadě více těchto orgánů v několika stupních) sice bylo možno uvést v omyl, ale tento orgán by odolal lstivému jednání pachatele (zejména uvádění v omyl) a nevyhověl mu, šlo by o pokus trestného činu podvodu (a to relativně nezpůsobilým prostředkem, protože lstivé jednání pachatele by se ukázalo jako nezpůsobilé k vyvolání omylu v jiném). Pokud by však takový pachatel setrval v podvodném jednání a tímtéž způsobem (za užití týchž prostředků) se snažil uvést v omyl soud, u něž by uspěl, kýžený výsledek by pro pachatele nastal. Tedy čin by byl z jeho pohledu dokonán, protože by dosáhl zamýšleného protiprávního výsledku (následku), na který cílil, a to přesně tím způsobem, který si původně předsevzal (byť poněkud později a oklamáním jiného orgánu veřejné moci, jehož rozhodnutí má ovšem vyšší sílu). Bylo by proto zcela absurdním důsledkem, kdyby se dospělo k závěru, že pachatel nemohl dokonat trestný čin podvodu jen proto, že podle dosavadních závěrů nelze soud uvést v omyl, a bylo by možno pachatele postihovat jen pro pokus podvodu, protože orgán, který lze uvést v omyl, se mu nepodařilo oklamat a před ním nedosáhl zamýšleného výsledku (*argumentum ad absurdum*).

71. Dalším argumentem, na kterém stojí závěr o nemožnosti uvést soud v omyl v odůvodnění rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr., je tvrzení, že by byl v opačném případě podezřelý ze spáchání trestného činu podvodu každý účastník civilního řízení sporného, který by neunesl tzv. břemeno tvrzení. Taková „výkladová alternativa“ by pak měla být v rozporu se základním právem účastníků vyjadřovat se v soudním řízení ke všem navrhovaným důkazům, provedení důkazů navrhopat a svobodně právně argumentovat ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny. Navazuje se přitom na pojednání o tom, že sporné řízení civilní je ovládáno zásadou projednací (ve smyslu § 120 o. s. ř.), strany mají možnost před ním uplatňovat své verze a lživým tvrzením se bránit, nicméně ani tak nebyla opuštěna zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností (§ 153 odst. 1, § 132, § 120 odst. 3 o. s. ř.).

72. Ani tato značně zjednodušená argumentace podle našeho přesvědčení nemůže obstát. Předně je třeba uvést, že obecný závěr, že soud nelze uvést v omyl, byl učiněn na základě argumentace týkající se základních principů, jimiž je ovládáno toliko civilní řízení sporné, pominuty zůstaly především principy řízení nesporného, jakož i principy platné ve správním soudnictví. Kromě toho ovšem nelze souhlasit ani s úvahami založenými na principech, jimiž jsou ovládána civilní řízení sporná, jak bude rozvedeno dále. K základním principům civilního procesu je obecně možno odkázat z odborné literatury např. na WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 75 a násl.

73. Předně je třeba uvést, že obecné sporné řízení je ovládáno zásadou dispoziční, tedy procesní iniciativa je dána do rukou účastníků řízení (a nikoli soudu či jiných subjektů). Účastníci tak mohou řízením disponovat (např. podat žalobu, vzít ji zpět, v rámci obrany podat vzájemnou žalobu apod.). Oproti tomu princip oficiality znamená, že řízení zahajuje a disponuje s ním soud. Pro civilní řízení sporné (jak vyplývá z práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 Listiny, § 3 o. s. ř. a § 12 o. z.), ale též pro správní soudnictví (čl. 36 Listiny, § 5 s. ř. s.), je typický princip dispoziční, zatímco pro civilní nesporná řízení je naopak typický princip oficiality (viz především § 13 z. ř. s., podle něž lze zahájit řízení i bez návrhu, nestanoví-li zákon výslovně jinak; podobně jsou omezena i další dispoziční oprávnění účastníků).

74. V dalším průběhu civilního řízení se obecně uplatňuje zásada projednací, podle níž soud projedná pouze takové skutečnosti, které mu účastníci předloží. Skutkový stav je pak soudem zjišťován zásadně v rozsahu tvrzeném účastníky, a to za pomoci jimi k tomu označených důkazů (k výjimkám viz § 120 odst. 2 o. s. ř.). Aby případný spor nezůstal nerozhodnut při stavu objektivní nejistoty o

rozhodných skutečnostech (*non-liquet*), využívá se v civilním řízení institutů břemene tvrzení a břemene důkazního (tzv. *onus probandi*). Z nich pak vyplývá, že jsou to strany, v jejichž zájmu je přinést rozhodná tvrzení naplňující normu, které se dovolávají a která jim prospívá, a též označit důkazy k prokázání těchto tvrzení (žalobce především musí tvrdit skutečnosti zakládající jeho tvrzený právní nárok a k nim označit důkazy, ovšem případně i žalovaný, aby uspěl, musí uplatnit tvrzení naplňující tzv. protinormu a k tomu označit důkazy, např. že již zaplatil), a to vše pod následkem prohry sporu (srov. k tomu odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2013, sp. zn. [22 Cdo 3108/2010](#), v němž se Nejvyšší soud přihlásil k tzv. Rosenbergově teorii dělení důkazního břemene, označované jako teorii analýzy norem, kterou i současná civilistická doktrína považuje za primární a odpovídající procesním pravidlům obsaženým v účinném občanském soudním řádu). Principy jsou založeny na tom, že se soud takto dozví od stran všechny rozhodné skutečnosti, které budou prokázány označenými důkazy, jinak straně, která neuspěje, nevyhoví. Soud je tak zásadně spíše pasivním arbitrem sporu dvou aktivních stran (je nezávislým a nestranným třetím prvkem). To ovšem neplatí bezvýhradně, míra aktivního zapojení soudu do procesu je předmětem neustálých debat a též legislativních změn. Projednací zásada úzce souvisí s principem dispozičním, je tedy vlastní civilnímu řízení spornému i správnímu soudnictví. Naproti tomu civilní řízení nesporné je založeno na zásadě vyšetřovací (někdy též vyhledávací či inkviziční – viz § 20 odst. 1 a § 21 z. ř. s.), podle níž za objasnění skutkového stavu potřebného k rozhodnutí zásadně odpovídá soud (což ovšem nevylučuje ani zde uplatnění principu dispozičního – viz § 13 z. ř. s., stejně tak se počítá i s další aktivitou účastníků řízení, kteří mají povinnost součinnosti se soudem ve smyslu § 6 o. s. ř., mají i zde povinnost pravdivě a úplně tvrdit všechny právně relevantní skutečnosti a označit k nim důkazy, k čemuž má soud přispět tzv. materiálním vedením řízení – a to ve smyslu § 101 odst. 1 a § 120 odst. 1 o. s. ř.). Principy projednací a vyšetřovací se však neuplatňují ve své čisté podobě, ale jsou modifikovány mnoha různými dílčími ustanoveními [v českém civilním procesu došlo ke změně nastavení principů s příklonem k principu projednacímu při velké novelizaci v roce 2000 (zejména zákonem č. 30/2000 Sb.)].

75. S principiálním nastavením požadavků na aktivitu stran a jejich odpovědnosti za jejich pasivitu souvisejí též další základní zásady, jimiž je ovládán civilní proces. Jde především o princip jednotnosti řízení (arbitrárního pořádku) a princip koncentrační (legálního pořádku), zvaný též eventuální. Tyto zčásti protichůdné principy se týkají postupu v řízení, ovlivňuje se jimi ovšem i rozsah a kvalita poznání skutkového stavu. První princip je založen na soudcovském (arbitrárním) rozhodnutí o sledu řízení, které tvoří jediný celek, je jednotné, účastníci během něj mohou přinášet návrhy, svá tvrzení a k nim označovat důkazy, a to v podstatě kdykoliv v jeho průběhu, dokonce i v řízení o řádném opravném prostředku – odvolání. Naproti tomu princip legálního pořádku stanovuje určitá stadia, v nichž je třeba provést právní úpravou předvídané úkony pod sankcí jejich prekluze, úkony jsou tak koncentrovány do příslušného stadia, později je uplatnit nelze (např. povinnost uplatnit důkazy na počátku řízení s tím, že na pozdější nebude brán zřetel). Zatímco prvně uvedený princip sice přispívá ke zjištění skutkového stavu (tzv. objektivní pravdy), nicméně je však pro stát a soud náročný a zdlouhavý (nenutí strany k aktivitě, s níž mohou přicházet později a řízení uměle prodlužovat, soud je povinen se vším zabývat), druhý vede k aktivitě stran, které však mohou být sankcionovány za opožděnost při uplatnění obrany. Zatímco původní nastavení českého civilního procesu se přiklonilo k principu jednotnosti řízení, jeho velkou novelou v roce 2000 (zákonem č. 30/2000 Sb.) byly zavedeny některé prvky založené na principu legálního pořádku (např. v odvolacím řízení již zásadně nelze přihlížet k novým tvrzením a důkazům; tvrzení a důkazy lze přinést v řízení před soudem prvního stupně zásadně jen do konce přípravného, popřípadě prvního jednání apod.).

76. Do značné míry s výše uvedeným souvisí i nastavení přístupu k řešení, jaký výsledný skutkový stav má soud posoudit, neboli uvedené zásady naznačují, jakou cestou (za jakých „pravidel hry“) se utváří výsledný skutkový stav, který má být subsumován pod právní normy. Podle dřívější nauky stály proti sobě dva základní přístupy – tzv. materiální (či objektivní) pravda a tzv. formální pravda (tedy

zjednodušeně, zda se pravidla nastavují tak, aby došlo k posouzení skutečného skutkového stavu, anebo tak, aby se posoudilo jen to, co je mezi stranami sporné při zásadní vázanosti jejich shodnými skutkovými tvrzeními, popř. to, co za skutkový stav zjistí v závislosti na projevené aktivitě stran, resp. na sankci za jejich pasivitu – např. při rozsudku pro zmeškání, rozsudku pro uznání apod.). Princip materiální pravdy přitom dříve býval spojován s principem jednotnosti řízení a principem vyšetřovacím, zatímco princip formální pravdy s principem legálního pořádku a principem projednacím. Ani to však takto jednoznačně neplatí. Projednací zásada totiž neznamená rezignaci na snahu o pravdivé objasnění skutkového stavu, ani to, že by zákonodárce pocítoval menší potřebu pravdivého objasnění skutkového stavu v civilním sporném procesu, než v řízeních, v nichž se uplatňuje zásada vyšetřovací; k zajištění toho, že skutkový stav bude objasněn podle pravdy, slouží jednak stranám ukládaná povinnost pravdivosti a úplnosti, jakož i materiální vedení řízení ze strany soudu, jednak protichůdný zájem stran (viz k tomu LAVICKÝ, P., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B. Civilní právo procesní. Díl první. 1. vydání. Brno: Česká společnost pro civilní právo procesní, 2023, s. 52 až 55).

77. Shora uvedené ovšem představuje jen velmi zjednodušené schéma a základní výchozí úvahy, žádný civilní proces navíc nevychází ryze z jednoho či druhého principu, dochází vždy k jejich vzájemné kombinaci a vyvažování prostřednictvím řady výjimek z těchto výchozích idejí.

78. Břemeno tvrzení a břemeno důkazní jsou určité procesní nástroje, které umožňují mimo jiné rozhodnutí v případě, že se rozhodnou skutečnost nepodaří ani zjistit, ani její existenci vyvrátit (tj. při stavu nejasnosti – *non-liquet*). Tyto nástroje se přitom z povahy věci mohou plně uplatnit jen v civilním řízení sporném (v civilním řízení nesporném se mohou uplatnit jen omezeně). Vůbec přitom nesouvisí s tím, zda se stranám podaří lstivě přesvědčit soud o vlastní verzi jako pravdivé, ač opak je pravdou. V takových případech totiž soud rozhoduje na základě chybně zjištěné skutkové okolnosti, o níž jej přesvědčila strana nějakým kvalifikovaným klamáním (falešným a nepravdivým důkazem). Povinnost (resp. správněji břemeno) tvrdit všechny pro rozhodnutí významné skutečnosti vyplývá pro účastníky civilního řízení především ze stávajícího § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř., pro žalobce vyplývá tato povinnost (resp. břemeno) již z § 79 odst. 1 o. s. ř., neboť vylíčení rozhodných skutečností je povinnou součástí žaloby (viz k tomu též rozhodnutí č. [38/2009](#) Sb. rozh. obč. o výjimce odkazu na listinu). Nesplnění povinnosti tvrzení má za následek, že skutečnost, kterou účastník vůbec netvrdil a která nevyšla jinak v řízení najevo (například dotazováním ze strany soudu), zpravidla nebude předmětem dokazování (tak výslovně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2005, sp. zn. [29 Odo 1013/2003](#), uveřejněný pod č. C 3873. v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, který vydávalo nakladatelství C. H. Beck, Praha 2007). Má-li však soud za to, že účastník neunesl povinnost tvrzení (podobně i povinnost důkazní), je jeho povinností jej na to (dostatečně konkrétně) upozornit a vyzvat jej ve stanovené lhůtě k nápravě (§ 118a odst. 1 a 3 o. s. ř.). Úzce s tím souvisí i další ustanovení (zejména § 79, § 120 odst. 3, § 114c a § 118b o. s. ř.), kterými se též zajišťuje, aby v relativně krátkém časovém horizontu strany předložily svá skutková tvrzení, kterými má být naplněna právní norma, jíž se dovolávají (nebo tzv. protinorma, která vylučuje užití normy protistrany).

79. Jde-li o břemeno důkazní (*onus probandi*), v historii se původně vycházelo z výše řečeného, že účastník měl zásadně svá tvrzení prokázat, aby ve sporu uspěl (výchozí premisa vycházela z římskoprávní tradice, kdo tvrdí, prokazuje – *affirmanti incumbit probatio*). Postupem doby se ovšem situace vyvinula, v nemálo případech existují z tohoto výchozího pravidla výjimky, tzv. obrácené důkazní břemeno (např. u antidiskriminačních žalob, v některých sporech v pracovněprávních věcech, ve věcech týkajících se vztahu korporací a statutárních orgánů etc.), navíc zákonodárce na mnoha místech využívá i presumpcí (do prokázání opaku platí presumpce). V nauce lze vysledovat několikero teoretických přístupů k důkaznímu břemenu – především jde o již překonané teorie založené na analýze skutečností, jako je např. tzv. teorie negativní (podle níž se negativní, tj.

neexistující, skutečnosti neprokazují, prokázat lze jen existující skutečnosti), teorie trvání (neprokazuje se určitý trvajících stav, *status quo*, ale příčina jeho změny) nebo teorie presumpční (kdo se dovolává presumpce, není povinen tvrzení prokazovat, druhá strana musí prokázat svá tvrzení opaku). Spíše se dnes vychází z analýzy norem, co je normou a co její výjimkou (protinormou), čímž zákon sám zároveň určuje důkazní břemeno (normu dokazuje žalobce, protinormu žalovaný). Odlišuje se pak tzv. subjektivní a objektivní důkazní břemeno, přičemž subjektivní, někdy též formální důkazní břemeno stanovuje odpovědnost účastníka za aktivitu v procesu, určuje se jím, která strana má povinnost prokazovat které tvrzení, zatímco objektivní důkazní břemeno umožňuje rozhodnutí sporu při stavu *non-liquet* (když po provedeném dokazování zůstává nejasno), je založeno na fikci a určuje k čí tíži bude důkazní nouze (bez ohledu na míru aktivity stran). Ve zbytku k tomu lze odkázat na odbornou literaturu - např. WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 250 a násl.; z monografií zejména MACUR, J. Důkazní břemeno v civilním soudním řízení. Brno: Masarykova univerzita, Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, 1995; LAVICKÝ, P. Důkazní břemeno v civilním soudním řízení. Praha: Nakladatelství Leges, 2017, v trestních věcech pak PUDILOVÁ, A. Formální důkazní břemeno státního zástupce v trestním řízení. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020.

80. Z judikatury je k tomu možno připomenout zejména rozsudek velkého senátu občanskoprávního obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. [31 Cdo 619/2011](#), uveřejněný pod č. 115/2012 Sb. rozh. obč., a sice jeho první dvě právní věty: „I. Rozsah důkazní povinnosti je ve sporném řízení zásadně určen rozsahem povinnosti tvrdit skutečnosti, neboť aby mohl účastník nějakou skutečnost prokázat, musí ji nejdříve tvrdit. Smyslem břemene tvrzení je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí věci, pro nečinnost účastníků [v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníkům § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] nemohla být prokázána, neboť vůbec nebyla účastníky tvrzena; k tomu, aby účastník v řízení dostal své povinnosti tvrzení, slouží poučení podle § 118a odst. 1 o. s. ř. Pouze tehdy, jestliže účastník ani přes řádné poučení podle § 118a odst. 1 o. s. ř. neuvede všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti, lze učinit závěr o tom, že neunesl břemeno tvrzení. II. Poučení o důkazní povinnosti podle § 118a odst. 3 o. s. ř. soud poskytne nejen účastníku, který dosud o sporném tvrzení neoznačil žádný důkaz nebo který sice o svém sporném tvrzení důkaz označil, avšak jde o důkaz zjevně nezpůsobilý prokázat sporné tvrzení, ale i tehdy, provedl-li ohledně sporného tvrzení účastníkem navržené důkazy, jestliže jimi nedošlo k jeho prokázání a jestliže proto (z důvodu neunesení důkazního břemene) by účastník nemohl být ve věci úspěšný.“

81. Z výše jen velmi stručně a zjednodušeně naznačeného rozboru problematiky povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní a břemen s tím spojených vyplývá, že jde o procesní nástroje umožňující v některých situacích (při stavu nejasnosti - *non-liquet*) rozhodnutí v civilním řízení sporném. Nastavení těchto břemen umožňuje především soudu žádat po účastnících nezbytnou aktivitu a rozhodnout v případech, kdy ji nevyvinou, popř. ji nevyvinou v požadovaném rozsahu či kvalitě, takže zůstává stav nejasnosti ohledně rozhodných skutečností (*non-liquet*). Břemeno důkazní obecně lze vymezit jako procesní odpovědnost účastníka za prokázání rozhodných skutečností, k nimž se váže toto břemeno (a jemu předcházející povinnost prokazovat). Neunesení důkazního břemene obecně znamená, že se účastníkovi takovou skutečnost prokázat nepodařilo a nelze z ní vycházet. To je ale určité zjednodušené zobecnění, které není zcela přesné. I při pasivitě účastníka, resp. jeho nedostatečné aktivitě (např. účastník vůbec důkazy neoznačí, popř. označí takové, které nejsou způsobilé k prokázání tvrzení), může být určitá skutečnost základem rozhodnutí soudu i z jiného důvodu - především shodne-li se na tom účastník s protistranou (§ 120 odst. 3 o. s. ř.), anebo ji zjistí soud z vlastní aktivity (§ 120 odst. 2 o. s. ř.). Jinak ale obecně platí, že neunesení subjektivního důkazního břemene účastníkem řízení může mít (a zpravidla i má) za následek jeho prohru, ztrátu pře, protože se mu nepodařilo prokázat vlastní tvrzení naplňující normu jemu prospěšnou (ať již proto, že neoznačil potřebné důkazy k jejich prokázání, nebo označené důkazy nebyly dostatečné).

82. Samotné neunesení důkazního břemene a už vůbec neunesení břemene tvrzení není v žádném případě dokladem možného podvodného jednání, stejně tak nezakládá ani jakékoli podezření v tomto směru. Jde o ryzí procesní nástroj řešení civilněprávních sporů. Není tak možno směřovat výsledek civilního řízení sporného založený na závěru, že ta či ona strana sporu neunesla břemeno tvrzení či důkazní, s řešením otázky trestního práva hmotného, zda došlo či nedošlo k jednání podvodného charakteru vůči soudu, dokonce takový výsledek civilního sporu tuto otázku ani nijak neindikuje. Situací a kombinací totiž může nastat celá řada. Tak např. (jako tomu vlastně bylo v nyní projednávané věci, jakkoliv šlo o tzv. soukromoprávní větev soudní kontroly správních aktů) úspěšné oklamání soudu za pomoci zfalšovaných důkazů vede k vynesení věcně nesprávného rozhodnutí soudu na základě závěrů o skutkovém stavu, který je v rozporu s realitou, takže institutů tzv. neunesení břemene tvrzení nebo břemene důkazního se vůbec neužije, přesto lze hovořit o spáchaném trestném činu podvodu (bude-li překonán závěr, že soud nelze uvést v omyl). Ostatně na to, že rozhodnutí založené na (pozitivním) prokázání jiného než účastníkem tvrzeného skutkového stavu nelze zaměňovat s rozhodnutím založeným na neunesení důkazního břemene (pročež se ani neuplatní poučovací povinnost podle § 118a odst. 3 o. s. ř.), upozornil Nejvyšší soud v rozhodnutí pod č. [89/2020](#) Sb. rozh. obč. Na stranu druhou prosté neunesení důkazního břemene vedoucí ke ztrátě sporu (např. zamítnutí žaloby) samo o sobě nijak nedokládá, že by došlo k jednání podvodného charakteru, protože i zde může nastat mnoho modalit, které nemají s jednáním podvodného charakteru cokoliv společného. Tak např. mohlo dojít k zamítnutí žaloby pro neunesení důkazního břemene jen v důsledku vadného či dokonce zcela absentujícího poučení obecným soudem (ať již prvního či druhého stupně), jak dokládá četná judikatura jak Nejvyššího soudu (z mnohých např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. [21 Cdo 1531/2021](#), rozsudek ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. [29 Cdo 4022/2018](#)), tak i Ústavního soudu (např. nález ze dne 10. 1. 2024, sp. zn. [IV. ÚS 2151/23](#)); stejně tak dobře může jít i o případy, kdy účastník sice je řádně poučen, nicméně své břemeno neunesl, ať proto, že je z mnoha různých důvodů zcela nečinný, proto, že jím navržené důkazy nejsou způsobilé k prokázání jím uváděných tvrzení, anebo proto, že takové důkazy neexistují či nejsou pro účastníka dostupné, např. proto, že došlo v mezidobí k jejich zániku (např. listina byla zničena, svědek zemřel apod.).

83. Z výše uvedeného lze uzavřít, že procesní instituty povinnost tvrzení a povinnost důkazní, resp. břemeno tvrzení a břemeno důkazní, nijak nesouvisí s tím, zda v civilním sporu došlo k lstivému oklamání soudu či nikoli, popř. zda se o to účastník řízení pokusil, ani případný závěr civilního soudu o tzv. unesení či neunesení břemene tvrzení či břemene důkazního nijak neindikuje možný závěr, zda byl či nebyl soud uváděn v omyl, využíván jeho omyl či mu byly či nebyly zamlčovány podstatné skutečnosti. Ani v tomto ohledu tak nelze dát za pravdu argumentu, jímž byl v rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. též odůvodněn názor, že soud nelze uvést v omyl (tj. že by v každé věci, v níž by žalobce neunesl břemeno tvrzení, vznikalo podezření z trestného činu podvodu).

84. V této spojitosti je možno zmínit též přístup moderní civilní procesualistické doktríny promítající se i do věcného záměru civilního řádu soudního, v němž má být výslovně zakotvena také zásada poctivosti v civilním řízení, která má být jedním z vůdčích principů vedle zásad dispoziční, modifikované projednací a procesní ekonomie. Připomíná se, že k této zásadě se přihlásil i zákonodárce při rekonstrukci civilního hmotného práva v § 7 o. z., jde však o obecnou zásadu platnou pro celý právní řád. Po vzoru zahraničních právních úprav (např. čl. 52 švýcarského civilního řádu soudního a čl. 11.1 UNIDROIT Principů nadnárodního civilního procesu) se má výslovně kodifikovat i pro budoucí civilní řízení sporné (zrevidovány tak mají být jisté snahy o její opuštění novelizacemi občanského soudního řádu na počátku nynějšího tisíciletí – srov. zejména změnu dikce ustanovení § 101 odst. 1 o. s. ř. provedenou zákonem č. 300/2000 Sb.). Více k tomu viz LAVICKÝ, P., WINTEROVÁ, A., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., PULKRÁBEK, Z. Věcný záměr civilního řádu soudního z pohledu advokacie. Bulletin advokacie, 2018, č. 1, s. 11 a násl., zejména s. 13, 14 a 17; WINTEROVÁ, A., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., PULKRÁBEK, Z., LAVICKÝ, P. Věcný záměr

civilního řádu soudního. Právní rozhledy, 2017, č. 3-24, s. 801 a násl. Povinnost či zásadu pravdivosti a úplnosti spolu se zásadou poctivosti i pro současné civilní řízení sporné považuje za existující a za klíčové vůdčí ideje i významná část odborné literatury - viz k tomu zejména LAVICKÝ, P., DOBROVOLNÁ, E., DVORÁK, B. Civilní právo procesní. Díl první. 1. vydání. Brno: Česká společnost pro civilní právo procesní, 2023, zejména s. 52 až 58; MACUR, J. Povinnost pravdivosti a její legislativní úprava v civilním soudním řádu. Právní rozhledy, 1999, č. 4, s. 172 a násl. Dovojuje se tak na jedné straně povinnost strany v rámci břemene tvrzení uvádět veškeré rozhodné skutečnosti, o nichž ví, třebaže by byly straně nepříznivé (zamlčování skutkových okolností by bylo uváděním polopravdy, tedy porušením povinnosti pravdivosti a úplnosti), na druhé straně zákaz přednášet skutečnosti, jejichž nepravdivost je jí známa, resp. o níž musela vědět (zakazuje se úmyslná lež), stejně tak se zapovídá popírání tvrzení odpůrce, jehož pravdivosti si je protistrana vědoma. Za nejvýznamnější sankci porušení těchto principů se považuje snížení věrohodnosti strany při výsledném volném hodnocení důkazů. Pro současné civilní řízení sporné se tyto principy vyvozují v prvé řadě z účelu procesu v podobě poskytování ochrany porušeným ohroženým skutečným a nikoli jen fiktivním subjektivním soukromým právům (viz k tomu též náleží Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. [I. ÚS 329/08](#)), jakož i z logického provázání řady ustanovení týkajících se dokazování (z povinnosti svědků vypovídat pravdu, a nikoli vypovídat, co si strana přeje, ze zákazu zneužití práva ve smyslu § 6 o. s. ř., jakož i z něj vyplývající povinnosti spolehlivě zjišťovat rozhodné skutečnosti). Naplnění těchto idejí má zajišťovat tzv. materiální vedení řízení soudem, které spočívá v jeho spolupůsobení při shromažďování procesní látky (skutkových přednesů a důkazních návrhů) za účelem rozhodnutí soudu na skutkovém základě pokud možno co nejúplněji objasněném a co nejvíce se blížícím pravdě.

85. Přesvědčivý se dále nezdá ani argument, na němž je založeno odůvodnění odlišující civilní řízení sporná a nesporná, že v nesporném řízení lze uvést v omyl ostatní účastníky řízení, zatímco v řízení sporném nikoli, a proto v něm lze procesním úkonem spáchat podvod, je-li podvedeným další účastník řízení. Jednak není vyloučeno, že i v nesporném řízení (např. v řízení o pozůstalosti) druhý účastník bude velmi dobře znát veškeré skutkové okolnosti případu (např. proto, že se mu zůstavitel svěřil krátce před smrtí), a proto nemůže být oklamán, ale oklamán bude soud, popř. notář jako soudní komisař, jednak na stranu druhou není vyloučeno oklamání dalšího účastníka řízení, resp. jeho zástupce, i v řízení sporném. Lze si totiž představit takovou konstelaci, že žalovanou je právnická osoba, kterou v civilním řízení sporném zastupuje fyzická osoba (§ 21 o. s. ř.), jež ale nebyla přítomna jednání zakládajícímu skutkové okolnosti případu a jež jen reaguje na vývoj procesní situace (a vlastní procesní možnosti). Podařilo-li by se přitom druhé straně oklamat k tíži právnické osoby jejího zástupce, který by pak přistoupil na smír, šlo by o případ oklamání fyzické osoby odlišné od soudu a naplnění znaků trestného činu podvodu by pak zřejmě nic nebránilo (při přiměřeném uplatnění závěrů ze stanoviska č. [51/2011](#) Sb. rozh. tr.). Není ovšem důvodné odlišovat podvodné dosažení téhož výsledku odporujícího právu jen proto, že v daném případě byl oklamán i zástupce poškozené, od případu dosažení téhož výsledku oklamáním soudu samotného (není zřejmě rozdíl, dojde-li v soudním řízení ke schválení smíru anebo k věcnému rozhodnutí na základě stejných tvrzení). Rozhodné by mělo být, že lstivým oklamáním dalších osob bylo dosaženo výsledku v rozporu s hmotným právem, který znamená pro jednoho újmu a pro jiného výhodu.

86. Kromě toho lze upozornit i na další nedůslednost při uplatňování názoru, že soud nelze uvést v omyl. Z toho se totiž obecně vyvozovalo, že tím pádem se uváděním soudu v omyl vůbec není možno dopustit trestného činu podvodu. Vyvození takového důsledku ovšem vůbec nekonvenuje obvyklé aplikační praxi založené na řádném užití pravidel plynoucích přímo z textu trestního zákoníku, jakož i z poznatků nauky o formách trestné činnosti (a to jejích vývojových stadií). Pachatel, který by nevěděl, že soud uvést v omyl nelze, přesto by se jej snažil obelhat, by se při aplikaci výchozích pravidel musel dopustit tzv. nezpůsobilého pokusu, protože by svůj čin směřoval proti nezpůsobilému předmětu útoku, budeme-li s ohledem na trojstrannost tohoto typu podvodu jej též považovat za

předmět útoku (podobně jako je tomu např. u pokusu vraždy při střelbě do mrtvého, o němž se pachatel mylně domnívá, že žije), anebo tzv. nezpůsobilým prostředkem, pokud by soud nebyl považován za předmět útoku lstivého jednání, ale (správněji) za prostředek, tj. nástroj, který není způsobilý k oklamání (podobně jako je tomu např. u pokusu vraždy užitím nefunkční zbraně ke střelbě na člověka). Ostatně s takovými možnostmi nezpůsobilých pokusů, a to dokonce i přímo trestného činu podvodu, v jiných případech počítala i aplikační praxe (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. [5 Tdo 1220/2003](#), které bylo uveřejněno pod č. T 667. v sešitě 3 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2004). Obecně k tzv. nezpůsobilému pokusu lze odkázat například na tato díla - SOLNAR, V. Systém československého trestního práva: Základy trestní odpovědnosti. Praha: Academia, 1972, s. 266; ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 487 a násl.; KUČERA, P. Nezpůsobilý pokus. Pokus nezpůsobilého subjektu. Trestněprávní revue, 2008, č. 5, s. 144 až 149. Nelogičnost závěru, že soud nelze uvést v omyl, by se pak projevila i v případě, že by byla nastíněná konstelace dovedena do důsledků. Při snaze uvést soud v omyl a jeho prostřednictvím se domoci neoprávněného majetkového prospěchu by tedy šlo o tzv. nezpůsobilý pokus, ovšem tento pokus by byl nezpůsobilý jen potud, pokud by soud lstivému jednání (zejména uvedení v omyl) odolal. Kdyby však soud podlehl klamání pachatele, stěžší by bylo možno zmíněný pokus označit za nezpůsobilý (ať již by byla upřednostněna alternativa nezpůsobilého předmětu útoku nebo nezpůsobilého prostředku), když by jeho prostřednictvím další osoby dosáhly neoprávněného prospěchu ke škodě jiného. Lze tak uzavřít, že i při takové dedukci vede názor, že soud nelze uvést v omyl, k neudržitelným důsledkům (*argumentum ad absurdum*).

D. Vyústění

87. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu dospěl po zvážení shora předestřené argumentace k závěru, že je třeba odmítnout dříve přijatý názor, že soud nelze uvést v omyl, a naopak je namístě zaujmout nové stanovisko, že uvedení soudu v omyl není vyloučeno a že je možno se takovým způsobem dopustit i trestného činu podvodu. To však současně nutně neznamená, že by při každém klamání soudu měly být naplněny znaky trestného činu podvodu. Bude vždy záviset na posouzení okolností každého konkrétního případu, zda došlo k takovému klamání, které naplňuje všechny znaky trestného činu podvodu, nebo jeho pokusu. Výzvy k přehodnocení dosavadního přístupu judikatury k otázce možnosti uvedení soudu v omyl, zazněly i v odborné literatuře - odkázat lze především na komentář ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, na s. 2649 a 2650 (§ 209), s. 3040 a 3041 (§ 234) a na s. 4361 (§ 347a); dále viz též HŘEBÍČEK, V. K otázce uvedení soudu v omyl. Trestněprávní revue, 2017, č. 5, s. 105 až 111. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu vyslyšel uvedené kritické hlasy v tomto rozhodnutí, znovu se zabýval nastíněnou problematikou a přehodnotil svůj dosavadní postoj.

88. V daném konkrétním případě ve své podstatě nastala konstelace též shora zmíněná. Obviněný spolu s další osobou neuspěl při klamání katastrálního úřadu, po němž žádal vklad vlastnického práva k nemovitosti, ač to nebylo převedeno v souladu s civilním hmotným právem, o čemž obviněný dobře věděl, snažil se tak učinit za pomoci předložení návrhu na vklad opřené o nepravdivou (falešnou - antedatovanou) smlouvu o převodu nemovitosti, kterou sjednal s osobou nemající v době jejího sjednání oprávnění jednat za poškozenou právnickou osobu. Takové jednání v daný okamžik by bylo podle dosavadního přístupu aplikační praxe, jak byla rozvedena shora, pokusem trestného činu podvodu, protože katastrální úřad lze uvést v omyl, avšak to se nezdařilo a katastrální úřad vklad neprovedl, tedy nebylo dosaženo obviněným zamýšleného výsledku v podobě jeho prospěchu a škody na straně poškozené. Následně ovšem obviněný dosáhl takového vkladu na základě jím vyvolaného přezkumu správního aktu (označeného rozhodnutí katastrálního úřadu) v řízení podle části páté občanského soudního řádu soudy, které se mu však podařilo oklamat, díky čemuž dosáhl předem zamýšleného shora označeného výsledku. Bylo by nelogické, umělé a ve výsledku věcně nesprávné,

kdyby se v takovém případě lpělo na tom, že čin zůstal ve stadiu pokusu, když pachatel dosáhl listivým jednáním přesně takového výsledku, jaký si předsevzal, jen se mu to nepodařilo ihned před správním orgánem, ale až („napodruhé“) při soudním přezkumu správního rozhodnutí.

89. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu ze všech výše uvedených důvodů shledal, že soudy nižších stupňů nepochybily, pokud obviněného uznaly vinným z dokonaného trestného činu podvodu, jehož se dopustil shora popsaným způsobem, při němž oklamal za pomoci předložené nepravdivé smlouvy Krajský soud v Plzni, který ji považoval za správnou a vyjadřující pravou vůli poškozené a který na základě toho rozhodl rozsudkem o povolení vkladu vlastnického práva obviněného k označeným nemovitostem, což následně stvrdil svým rozsudkem i odvolací Vrchní soud v Praze, v důsledku čehož byla poškozené způsobena škoda ve výši nejméně 1 290 000 Kč. Soudy nižších stupňů se věcí obviněného po předchozím kasačním rozhodnutí Nejvyššího soudu znovu řádně zabývaly, odstranily dříve vytknuté vady svých rozhodnutí, označily subjekt, který byl uveden v omyl, v důsledku jehož rozhodnutí byla zasažena majetková práva poškozené. Soudy nižších stupňů se řádně vypořádaly i s dalšími námitkami obviněného, které směřovaly především proti skutkovým tvrzením státního zástupce, která soudy vzaly za prokázaná.

VI. Závěrečné shrnutí

90. Ze všech shora uvedených důvodů dospěl velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu k závěru, že odsouzení obviněného L. F. v tomto trestním řízení pro zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku je správné. Toto odsouzení je založeno mimo jiné též na názoru, že uvést v omyl je možno i soud, s čímž souhlasil i velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu, ač doposud ze shora označené judikatury (zejména pak rozhodnutí pod č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr.) vyplýval opak. Tímto rozhodnutím však došlo k prolomení uvedeného názoru, který takto obecně nemůže platit, soud není možno vyloučit z okruhu subjektů, jež je možno uvést v omyl. Tím ovšem Nejvyšší soud současně neuvádí, že by snad každé klamání soudu ohledně jakékoliv okolnosti mělo být bráno za jednání podvodné. Vždy totiž bude třeba se zabývat veškerými znaky trestného činu podvodu a v každém případě je individuálně zkoumat, nakolik byly naplněny (zejména pokud jde o zavinění jako znak subjektivní stránky a příčinnou souvislost jako znak objektivní stránky skutkové podstaty). Ve zbytku je možno odkázat na pasáže shora uvedené.

91. S ohledem na výše uvedené velký senát trestního kolegia shledal dovolání obviněného zjevně neopodstatněným, a proto je podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Rozhodnutí přitom učinil v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.